

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

EFTERRETNINGER

om

RANDERS LÆRDE SKOLE

for

SKOLEAARET 1873—74.

INDBYDELSESSKRIFT

til

DE OFFENTLIGE AARSPRØVER

i

RANDERS LÆRDE SKOLE

i Juni og Juli 1874.

RANDERS.

Trykt hos J. M. Elmelhoff & Søn.

Karakterer ved Afgangsprøven for Realister 1873.

Examinanderne:	Alder.	Dansk Stil.	Tydsk.	Fransk.	Engelsk.	Historie.	Geograf.	Naturhistorie.	Aritmetik.	Geometri.	Naturfære.	Points.
<i>Edvard Bernhard</i>	f. 11 ⁸ 58	mg÷	mg+	mg+	ug	mg	g	g÷	ug÷	ug	mg+	76
<i>Henrik Pontoppidan</i>	f. 2 ⁴ 57	g÷	tg÷	tg+	g+	g+	tg	mg	mg	ug÷	ug	56

Af de 77 Disciple, der findes opførte i Indbydelsesskriftet f. f. Aar, bleve 2 dimitterede efter at have bestaaet Realafgangsproven af højere Grad med det paa foranstaaende Side angivne Udfald. Før Hovedprøven udmeldtes N. S. Jacobsen og N. R. Sørensen af daværende IV R., J. Y. Olsen af III R.; efter Prøven udgik K. A. Bruhn af daværende VI st., H. Marolly af V R. og P. A. Busck af II. Derefter havde Skolen d. 15. August 69 Disciple. Af disse udgik i Septbr. A. Andersen af (ny) IV R. og H. K. L. Krog af I R., i Decbr. K. K. Aagaard af III R., i Febr. F. Philipson af III st., i Maj L. N. Sandberg af I R., medens kun en ny Discipel*) i Jan. d. A. er bleven optaget i Skolen; denne tæller saaledes nu 65 Disciple, som med Undtagelse af Dimittenderne, der ere alfabetisk ordnede, efter deres Hovedkarakter for April Maaned indtage følgende Orden:

Studerende Dimittender (VII).

1. Karl Emil Albeck, f. paa Karlsberg ved Randers d. 3/8 56, Fader Proprietær ibid.
2. Niels Haarup Bang, f. i Roskilde d. 3/5 57, F. Handelsmand i Kjøbenhavn.
3. Adam Kristoffer Berner-Schilden, f. paa Langesø i Fyn d. 1/8 55, F. Kammerh. Ritimester, R. af D., Besidder af Klausholm.
4. Erhard Kristian Frost Dyrhauge, f. i Sæby d. 3/5 56, F. Sognepræst i Fjellerup.

*) Ved Dimittenderne og den nye Discipel er Fødested og Fødselsdag angivet.

5. Georg Kristian Elmquist, f. i Aarhus d. 2^o56, F. Sognepræst i Virring.
6. Kristian Fischer, f. i Odense d. 4^o57, F. Etatsraad, Borgmester, R. af D. og Dbm.
7. Hans Peter Høst, f. paa Stovringgaard d. 4¹57, F. Justitsraad, Godsforvalter ibid.
8. Jens Krarup, f. i Aalborg d. 2³57, F. Sognepræst i Maarslet.
9. Jørgen Sofus Salling, f. i Hornslet d. 4²56, F. afd. Skolelærer, Moderen boer i Randers.
10. Jens Kristian Sofus Karsten Thorbjørnsen, f. i Helsingør d. 4⁵54, F. Overlærer i Hobro.
11. Axel Vilhelm Magnus Whitte, f. i Rønne d. 3⁵53, F. Skolens Rektor.

V Klasse.

1. V. Thorup, F. Translatør og Lærer.
2. J. G. Rohde, F. Urtekræmmer.
3. O. Elmenhoff, F. Bogtrykker.
4. A. J. U. Sperling, F. afd. Ritmester.

Realdimittender (IV R.).

1. Johannes Valdemar Høeberg, f. i Randers d. 1⁸58, F. Uhrmager.
2. Jørgen Olaf Olsen, f. i Vorup d. 2³58, F. Møllebygger.

IV st. Klasse.

1. J. K. G. M. Meilbye, F. Pedel ved Skolen.
2. A. N. Hvass, F. Justitsraad, Ejer af Frederiksdal.
3. J. S. F. Møller, F. Adjunkt ved Skolen.
4. P. K. V. Hansen, F. Præst.
5. K. Caspersen, F. Handskefabrikant.
6. F. Jacobsen, F. afd. Kjøbmand.
7. A. Levinsen, F. Præst.

III. Klasse*).

1. V. Malling, F. Justitsraad, Birkedommer paa Frijsenborg (S).
2. G. E. K. Schaarup, F. Præst i Lime (S).
3. M. K. Petersen, F. Gaardejer i Assentoft (S),
4. N. S. Koefoed, F. Præst i Værum (S).
5. H. R. Jacoby, F. Prokurator, R. af D. (S).
6. K. V. Mourier-Petersen, F. Godsejer, Forstkandidat, R. af D., Holbækgaard (S).
7. K. M. Christensen, F. Økonom ved Hospitalet (S).
8. M. A. Kleisdorff, F. Handelsmand (R).
9. A. F. K. V. Holsten, F. Godsejer, Sødringholm (S).
10. K. O. R. B. Finsen, F. Kjøbm., Konsul Bjering i Reykjavik, Adoptivf. Læge Finsen i Ørsted (M).
11. V. A. V. Hoff, F. Fabrikant og Kjøbmand (S).

II. Klasse.

1. Johannes Sundorff Kragh Karmak, f. i Hobro d. 1661, optagen i denne Klasse d. 1774, F. forhen Kjøbmand (R).
2. O. B. Caspersen, Brod. til Nr. 5 i IV st. (R).
3. M. F. C. Krøger, F. Sergent ved 5. Dragonr. (R).
4. V. T. K. Blichert, F. afd. Distriktslæge (S).
5. N. K. E. Jensen, F. forhenv. Kjøbmand L. J. (R).
6. K. E. K. Møller, F. Skolens Overlærer (R).
7. H. P. Pontoppidan, F. Sognepræst i R. (S).
8. F. G. Müller, F. Premierl., Ejer af Lundberg (S).
9. J. N. K. Hansen, F. Proprietær, Thorslund (R).
10. M. Bernhard, F. Tøjfabrikant (R).
11. V. Jensen, F. Kjøbmand J. P. J. (R).
12. T. K. N. Kjær, F. Prokurator (S).

*) st. betegnet ved S, math. betegnet ved M, Real ved R efter Navnet.

I Klasse.

1. G. V. Bischoff, F. Malerm. i Næstved, R. af D. (S).
2. K. E. M. Honnens, F. Kammerj., Byfoged (S).
3. I. Philipson, F. Manufakturhandler (S).
4. J. Andersen, F. Adjunkt ved Skolen (S).
5. K. M. Rottbøll, F. Intendant ved 5. Dragonr. (S).
6. N. M. Jacobsen, Broder til Nr. 6 i IV st. (R).
7. L. F. S. Evers, F. Justitsraad, Godsforv., Vedellsborg (R).
8. J. Honnens de Lichtenberg, F. Major, Kammerj., Besidder af Bidstrup, R. af D. (S).
9. J. Steenberg, F. Kjøbmand (S).
10. H. Pontoppidan, Broder til Nr. 7 i II (S).
11. A. P. Brøndum, F. Dandselærer (R).
12. P. E. Møller, Broder til Nr. 6 i II (R).
13. K. F. Kuhn, F. Korpslæge (S).
14. K. K. Amdisen, F. Kjøbmand (R).
15. J. Pind, F. Løjtnant, Ejer af Tustrup (S).
16. P. D. Vergo, F. Slagtermester (R).
17. K. Götzsche, F. Kjøbmand (S).
18. H. V. Elmenhoff, F. forh. Landmand (R).

Afgangsprøven for Realister afholdtes overenstemmende med den i Programmet f. f. Aar aftrykte Plan. I Censuren deltog Examenskommissæren Dr. phil. S. Heegaard i Matematik og Fransk, Overlærer Mørch i Historie og Geografi, Kasserer V. Hertz i Engelsk, Adjunkt Boje i Naturhistorie og Tydsk.

Præliminærprøven underkastede sig de i Progr. f. f. Aar i VI st. Klasse opførte 5 Disciple, af hvilke de 4 bleve opflyttede i ny V Klasse. I Censuren ved denne

ny ordnede Overgangsprøve deltog Dr. phil. S. Heegaard i Matematik og Fransk, Overlærer Mørch i Latin, Græsk, Historie og Geografi, Adjunkt Boje i Tydsk og Naturhistorie.

Opgaverne til de skriftlige Prøver vare følgende:

I. Afgansprøven for Realister:

Opgave til Udarbejdelse i Modersmaalet:

Skildring af Alperne.

Opgave til tydsk Stil:

Da Henrik den Fjerde for at blive Konge i Frankrig gik over til den katholske Kirke, sikkrede¹⁾ han sine tidligere Troesfæller²⁾, de Reformerte, den frie Religionsøvelse ved det saakaldte nautiske Edikt. Men Ludvig den Fjortende, der vilde gjøre alle sine Undersaatter til Katholiker, ophævede³⁾ dette Edikt og tvang derved mange Mennesker, der ikke vilde forlade deres Tro, til at vandre ud og nedsætte sig⁴⁾ i andre Lande, saasom Holland og Tydskland, især i Brandenburg, hvor man endnu i Berlin finder en ikke ubetydelig fransk Koloni, der imidlertid for største Delen har antaget tydsk Sprog og tydske Sæder. Ogsaa til Danmark droge nogle, omendskjønt den daværende⁵⁾ Biskop i Sjælland, Hans Bagger, modsatte sig deres Optagelse⁶⁾. Dengang opstod de reformerte Menigheder, der endnu bestaa i Kjøbenhavn og Fredericia.

Opgave i Regning og Arithmetik:

1. En Cirkelbue paa 15° er 19 Mile lang, hvor stort er Cirkelens Areal?
2. En Kapital har ved at staa paa Rente i Tidsrummet fra den tredie Avgust 1872 til den niende Januar 1873, begge Dage medregnede, saaledes, at der gives 1 Skilling daglig Rente af

1) Sikkre, zusichern. 2) Troesfælle, Glaubensgenosz. 3) Ophæve, aufheben. 4) Nedsætte sig, sich niederlassen. 5) Daværende, damalig. 6) Optagelse, Aufnahme.

100 Rd., indbragt i simpel Rente (ikke Rente af Rente) netop 100 Rd. Hvor stor har Kapitalen været?

3. En Beholdning paa 5013 Td. Stenkul svinder paa hver Tønde $\frac{3}{4}$ Skjæppe. Derefter sælges hele Beholdningen til en Pris af $15\frac{3}{4}$ Rd for hver Tønde, den nu indeholder. Hvor meget udgjør hele Salgsprisen? Til hvilken Pris for hver Tønde maatte de 5013 Tønder være kjøbte, for at Salgsprisen skulde være lig Indkjøbsprisen? Kan det sidste Spørgsmaal besvares, naar man ikke kjender Beholdningens Størrelse?

$$4. \text{ Af } \left. \begin{array}{l} x - 1 = y - a^2 \\ y = z + 2a \\ z = x^2 - 3a - 1 \end{array} \right\} \text{ søges } x, y, z.$$

5. Af 1000 $\sqrt{x} + \sqrt{x} = 100$ søges x .

6. Tre paa hverandre følgende Led i Kvotientprogression (geometrisk Række) have S til Sum, P til Produkt. Hvorledes udtrykkes de enkelte Led ved S og P? Ex. S=35, P=100.

Der forlanges tre af disse Opgaver løste, deriblandt en af de tre første og en af de tre sidste.

Opgave i Geometri:

1. En ret Linie og en Cirkel ere givne. At konstruere Tangenter til Cirklen parallelle med den rette Linie.
2. At konstruere en Cirkel igjennem to givne Punkter AB saaledes, at den berører en given ret Linie parallel med AB.
3. En Trekant har en Vinkel $A = 30^\circ$, det Stykke af Halveringslinien af en af de andre Vinkler, som ligger indenfor Trekanten, har en given Længde h , og det Stykke af den modstaaende Side, som afskjæres af Halveringslinien fra Vinkelspidsen A at regne, er $h\sqrt{2}$. At konstruere Trekanten.
4. Hvorledes beregnes Arealet af en regelmæssig Mangelkant? Beregning af Arealerne af den regelmæssige Sexkant, som er omskrevet om en Cirkel med given Radius, og af den regelmæssige Tolvkant, som er indskrevet i den samme Cirkel, samt Bestemmelse af disse Arealers Forhold.
5. Hvorledes findes Arealet af et Cirkelsegment (Afsnit)? Bevis, at den rektificerede Bue l til et Cirkelsegment, hvis Areal er halvt saa stort som den tilsvarende Sektors (Udsnits) Areal, maa være dobbelt saa stor som Afstanden h fra Chordens ene

Endepunkt til den Diameter, som gaaer igjennem det andet. Hvorledes kan man i dette Tilfælde af de givne Linier l og Cirkelns Radius r finde de Stykker, hvori Diametren deles af Linien $h = \frac{1}{2} - l$?

6. I en ligesidet Trekant indskrives en Cirkel, En parallel Transversal, som tangerer den, drages. I den derved af-skaarne Trekant indskrives atter en Cirkel og en dertil tangerende parallel Transversal, som ogsaa er parallel med den første, drages.

Man skal finde

- a) Forholdet imellem den første Cirkels Radius og den givne Trekants Side,
 - b) de to parallelle Transversalers Forhold til samme Side,
 - c) de to Cirklers og de to Paralleltrapeziers Arealers Forhold.
- Der forlanges løst en af de tre første og en af de tre sidste

Opgaver.

II. Overgangsprøven for IV. stud. Klasse:

Opgave til Udarbejdelse i Modersmaalet:

Skildring af Alperne.

Opgave til Oversættelse fra Dansk paa Latin:

C. Marius, der maa regnes imellem Romernes berømteste Feltherrer, blev født i Arpinum, i hvilken By M. Cicero fødtes halvtredsindstyve Aar efter Marius; Byen laa¹⁾ i Volskernes gamle Land ved Floden Liris. Marius, der var af uberømt²⁾ Slægt, men dog af ridderlig Stand³⁾, gjorde som Yngling Tjeneste⁴⁾ i den numantinske Krig under Scipios Anførsel. Da han ved Tapperhed og krigersk Dygtighed⁵⁾ havde vundet⁶⁾ Folkets Gunst, blev han valgt til Qvæstor og beklædte⁷⁾ dernæst de øvrige Embeder indtil Præturen. Efter Præturen blev han i den jugurthinske Krig Underfeltherre⁸⁾ hos Consuleu

1) ligger, situs est. 2) uberømt, ignobilis. 3) Stand, ordo. 4) gjøre Tjeneste (i Krig) militare. 5) Dygtighed, virtus. 6) vinde, consecui. 7) beklæde, fungi. 8) Underfeltherre, Legatus.

Q. Metellus og udmærkede sig⁹⁾ saameget, at Folket overdrog¹⁰⁾ ham Consulatet og den øverste Befaling mod Jugurtha. Da den jugurthinske Krig var endt, blev han sendt mod Cimbrenne og Teutonerne, som havde overvundet flere romerske Hære og havde indjaget Romerne stor Skræk, og førte Krigen mod dem i fire Aar. Hvor store Bedrifter¹¹⁾ han udførte i denne Krig, er alle bekjendt, og Folket viste¹²⁾ ham saa stor Ære, at det fem Gange valgte ham til Consul. Forbundskrigen forøgede ikke Marius' Ros og Borgerkrigen mod Sulla fordunklede¹³⁾ den. Marius' Navn vilde straale¹⁴⁾ mere i Historien, hvis han havde levet kortere.

Opgave i Regning og Arithmetik:

1. En Cirkelbue paa 15° er 19 Mile lang, hvor stort er Cirkelens Areal?
2. En Kapital har ved at staa paa Rente i Tidsrummet fra den tredie Avgust 1872 til den niende Januar 1873, begge Dage medregnede, saaledes, at der gives 1 Skilling daglig Rente af 100 Rd., indbragt i simpel Rente (ikke Rente af Rente) netop 100 Rd. Hvor stor har Kapitalen været?
3. En Beholdning paa 5013 Td. Stenkul svinder paa hver Tønde $\frac{3}{8}$ Skjæppe. Derefter sælges hele Beholdningen til en Pris af 15 $\frac{3}{4}$ for hver Tønde, den nu indeholder. Hvor meget udgjør hele Salgsprisen? Til hvilken Pris for hver Tønde maatte de 5013 Tønder være kjøbte, for at Salgsprisen skulde være lig Indkjøbsprisen? Kan det sidste Spørgsmaal besvares, naar man ikke kjender Beholdningens Størrelse?
4. Af
$$\left. \begin{array}{l} x - 1 = y - a^2 \\ y = z + 2a \\ z = x^2 - 3a - 1 \end{array} \right\} \text{ søges } x, y, z.$$
5. Af $1000 \sqrt{x} + \sqrt{x} = 100$ søges x .
6. Tre paa hverandre følgende Led i Kvotientprogression (geometrisk Række) have S til Sum, P til Produkt. Hvorledes udtrykkes de enkelte Led ved S og P? Ex. S = 35, P = 1000.

⁹⁾ udmærke sig, excellere. ¹⁰⁾ overdrage, maandare. ¹¹⁾ udføre Bedrifter, gerere res. ¹²⁾ vise, habere, ¹³⁾ fordunkle, obscurare. ¹⁴⁾ straale, splendere.

Der forlanges tre af disse Opgaver løste, deriblandt en af de tre første og en af de tre sidste.

Opgave i Geometri:

1. En ret Linie og en Cirkel ere givne. At konstruere Tangenter til Cirklen parallelle med den rette Linie.
2. At konstruere en Cirkel igjennem to givne Punkter AB saaledes, at den berører en givne ret Linie parallel med AB.
3. En Trekant har en Vinkel $A = 30^\circ$, det Stykke af Halveringslinien af en af de andre Vinkler, som ligger indenfor Trekanten, har en givne Længde h , og det Stykke af den modstaaende Side, som afskjæres af Halveringslinien fra Vinkelspidsen A at regne, er $h\sqrt{2}$. At konstruere Trekanten.
4. Hvorledes beregnes Arealet af en regelmæssig Mangekant? Beregning af Arealerne af den regelmæssige Sexkant, som er omskrevet om en Cirkel med givne Radius, og af den regelmæssige Tolvkant, som er indskrevet i den samme Cirkel, samt Bestemmelse af disse Arealers Forhold.
5. Hvorledes findes Arealet af et Cirkelsegment (Afsnit)? Bevis, at den rektificerede Bue l til et Cirkelsegment, hvis Areal er halvt saa stort som den tilsvarende Sektors (Udsnits) Areal, maa være dobbelt saa stor som Afstanden h fra Chordens ene Endepunkt til den Diameter, som gaar igjennem det andet.
Hvorledes kan man i dette Tilfælde af de givne Linier l og Cirkelns Radius r finde de Stykker, hvori Diametren deles af Linien $h = \frac{1}{2} l$?
6. I en ligesidet Trekant indskrives en Cirkel. En parallel Transversal, som tangerer den, drages. I den derved afskaarne Trekant indskrives atter en Cirkel og en dertil tangerende parallel Transversal, som ogsaa er parallel med den første, drages.
Man skal finde
 - a) Forholdet imellem den første Cirkels Radius og den givne Trekants Side,
 - b) de to parallelle Transversalers Forhold til samme Side,
 - c) de to Cirkelers og de to Paralleltrapeziers Arealers Forhold

Der forlanges løst en af de tre første og en af de tre sidste Opgaver.

I det forløbne Aar har i Henhold til Ministeriets Rundskrivelse af 24. Juni 1870 stud. pharmaciæ Ejnar Andreas Johan Aschlund ved denne Skole underkastet sig og bestaaet den for Pharmaceuter anordnede Prøve i Latin. En anden Pharmaceut, som havde meldt sig, bestod ikke Prøven.

Under 22. Septb. f. A. er hidtil værende Adjunkt ved Skolen F. J. Møller allernaadigst bleven udnævnt til Overlærer ved samme.

Paa Grund af daværende anden Klasses Nedlæggelse ved Udgangen af forrige Skoleaar og den deraf følgende Indskrænkning i Timeantallet maatte Skolen opgive at benytte de to Timelærere, Hr. Benthin, der siden 1¹/₂57, og Hr. Arkitekt Løjtnant Uldall, der siden 2³/₈70 havde besørget Undervisningen, henholdsvis i Skrivning og Tegning, og som begge ved Iver og Dygtighed havde erhvervet sig Krav paa Skolens Erkjendtlighed.

Fagfordelingen har i det løbende Skoleaar været følgende:

Rektor: Latin og Græsk i VII, Græsk i III, 20 Timer ugl.

Overlærer Møller: Latin II—III, Engelsk i IV R., Historie i IV R. og III, 24 T. ugl.

— Adjunkt M. S. Møller; Tydsk i I—IV, Fransk i II—V og VII, 23 T. ugl.

— Koch: Geografi og Naturhistorie i I—IV, Frihaands-tegning i I—II—III R. og IV R., 22 T. ugl.

— Andersen: Dansk i II, Latin i I og IV, Græsk i IV, Fransk i I, 24 T. ugl.

— Hauschultz: Matematik og Regning i VII (ældste Sæt), III og I, geometrisk Tegning i I, III R. og IV R., Naturlære i VII (ældste Sæt), V og III (R. og M.), 26 T. ugl.

— Bischoff: Dansk i I, Engelsk i VII, V, III R., II R. og I R., Skrivning i IV R., III R., II og I, 24 T. ugl.

— Ehlers: Dansk i VII, V, IV og III, Religion i VII, III, II og I, Hebraisk i VII (yngste Sæt), 20 T. ugl.

— Lind: Historie i II og I, Matematik og Regning i VII (yngste Sæt), IV og II, Naturlære i VII (yngste Sæt) og IV R., 24 T. ugl.

— Gemzøe: Latin og Græsk i V, Historie i VII, V og IV st., 23 T. ugl.

Timelærer Kammerjunker Premierl. la Cour med Assistent von Pein: Gymnastik, 14 Timer ugl. samt Skydeøvelserne.

— Musiklærer Ehlert: Sang, 5 Timer ugl.

I Skoleaarets Løb er følgende Arbejde udført:

Dansk.

I Klasse: Winkel Horns og Borchsenius's Læsebog benyttet til Oplæsning og Analyse; desuden oplæst for Disciplene Et og Andet af forskjellige Forfattere. Adskillige Digte lærte udenad af Læsebogen. 1 Stil ugentlig: Gjenfortælling, Oversættelse, Diktat og af fortællende og beskrivende Indhold (Bischoff, 3 Timer).

II Klasse: Matzens Læsebog 2den og 3die Del benyttet til Oplæsning og Analyse. Nogle Digte lærte udenad. 1 Stil ugentlig, væsentlig af fortællende eller beskrivende Indhold; 1 Diktat maanedlig (Andersen, 2 Timer).

III Klasse: Hammerichs danske Læsebog benyttet til Oplæsning og Analyse. Nordisk Mythologi efter Arentzen og Thorsteinsson. Oehlschlägers „Nordens Guder“ oplæst. Af Hammerichs svenske Læsestykker er der læst c. 30 Sider. En Stil ugentlig (Ehlers, 2 Timer). Realafdelingen har haft en særskilt Time, som især er bleven benyttet til Diktatstil.

IV Klasse: Hammerichs danske Læsebog benyttet. Nordisk Mythologi efter Arentzen og Thorsteinsson. Digterværker af Holberg, Ewald og Oehlschläger ere læste. Af Hammerichs svenske Læsestykker er der læst c. 75 Sider. 2 Stile om Maaneden (Ehlers, 2 Timer). Realafdelingen har haft en særskilt Time, som er bleven anvendt til at gennemgaa Hovedpunkterne af den danske Litteraturs Historie med Benyttelse af Flors Haandbog.

V Klasse: En kort Udsigt over den oldnordiske Litteraturs Historie er mundtlig meddelt. Den danske Litteraturs Historie indtil Holbergs Død med Thortsens Udsigt som Grundlag. 2 Stile maanedlig (Ehlers, 2 Timer).

Oldnordisk. Wimmers Læsebog S. 1—35. Hovedpunkterne af den oldnordiske Formlære efter Wimmers Grammatik (Ehlers, 2 Timer).

VII Klasse: Den danske Litteraturs Historie fra Midten af det 18de Aarhundrede indtil 1814 med Thortsens Udsigt som Grundlag. 2 Stile maanedlig (Ehlers, 2 Timer).

Latin.

I Klasse: Forchhammers latinske Læsebog; det Vigtigste af Formlæren efter Madvigs Grammatik (Andersen, 6 Timer).

II Klasse: Cornelius Nepos: Miltiades, Themistocles, Aristides, Pausanias, Cimon, Lysander, Alcibiades; Phædri Fabler, efter Møllers og Thomsens Udg. 4—33. Formlæren repeteret; af Madvigs Ordføjningslære ere de vigtigste Regler af første Afsnit gjennemgaaede og mundtlig indøvede ved de tilsvarende Exempler i de med a betegnede Stykker i Trojels Stiløvelser; ikke medtagne ere § 192, 202, 203, 212, 229, 253, 255, 256 samt 7de og 8de Kap. Til skriftlig Øvelse ere de med b betegnede Stykker i Trojels Stiløvelser benyttede, i den sidste Del af Aaret afvexlende med smaa sammenhængende Stile. 2 Stile ugentlig (F. Møller, 8 Timer).

III Klasse: Cæsars galliske Krig, 1ste og 2den Bog. Ovids Forvandlinger efter Bloch c. 200 Vers. Madvigs Grammatik: Formlæren og Ordføjningslærens 1ste Afsnit indtil Kap. 7 repeteret; af Nyt er der gennemgaaet adskillige Regler af 1ste Afsnit, der ikke bleve medtagne sidste Aar, samt Kap. 7 og 8, af 2det Afsnit § 281—297, 309—313, 327—329, 349—352. Exemplerne i Trojels Stiløvelser ere blevne benyttede samtidig med de tilsvarende Regler i Grammatiken. 2 Stile ugentlig, dels Exempler, dels sammenhængende Stile (F. Møller, 7 Timer).

IV Klasse: Af Ovids Forvandlinger, Blochs Udgave: Verdensaldrene, Deukalion, Io og Faëthon (905 Vers); 5—6te Bog af Cæsars galliske Krig; Ciceros Tale for Sex-

tus Roscius fra Ameria. Madvigs Grammatik: Syntaxens 2det Afsnit Kap. 5—7 og de nødvendigeste Stykker af Kap. 8—9 og af 2det Tillæg; det foregaaende repeteret. 1 eller 2 skriftlige Stile om Ugen. Til mundtlig Stil uden Forberedelse efter Trojels Stiløvelse er anvendt 1 Time om Ugen (Andersen, 8 Timer).

V Klasse: Ciceros Taler mod Catilina og for Archias, Sallusts Catilina, Livius' 31te Bog. Vergils Æneide, 1—2 Sang. Kursorisk er læst Ciceros Tale for det maniliske Lovforslag og Cæsars galliske Krig, 7de Bog. 2 Versioner om Ugen efter Henrichsens Opgaver (Gemzøe, 9 Timer).

VII Klasse: Cicero Cato og Lælius, dispu. Tuscul. I, Vergils Æneide I—II, Horats Oder I—II og Brevene. I to ugentlige Timer er uden Forberedelse læst af Flemmer, Sølvalderens Forfattere, Quintilian, Vergils Æneide IV og VI, Terents Eunuchen og Adelphi, m. m. To Timer anvendes til Rettelse af den ugentlige Opgave (Stil eller Version), til mundtlig Stil (uden Forberedelse) og latinsk Grammatik (Rektor, 10 Timer).

Græsk.

III Klasse: Bergs Forskole, S. 1—24; af de danske Stykker er i Begyndelsen af Aaret en Del læst og deraf igjen noget behandlet skriftlig; derefter er gennemgaaet Xenophons Anabasis II. Bog noget ind i 3die Kapitel (§ 16). Bøjning af Navneord og Udsagnsord indøvet efter Tregders Sproglære (Rektor, 5 Timer).

IV Klasse: 1ste Bog af Xenophons Anabasis. Homers Odysseé 12te Bog. Tregders Formlære (Andersen, 5 Timer).

V Klasse: Platons Apologi, Homers Odysseé, 1—4 Sang, Iliaden 1 Sang (Gemzøe, 6 Timer).

VII Klasse: Homers Odysseé XVI og XVII Bog, Xenophons Memorab. III Bog, Anabasis II—III (mere kursorisk), Platons Apologi og Kriton (den sidste kursorisk). Sproglæren er som sædvanlig indøvet under Læsningen (Rektor, 5 Timer).

Hebraisk.

VII Klasse: Genesis, 40 Kapitler. Whittes Sproglære (Ehlers, 2 Timer).

Tydsck.

I Klasse: Toepfers Læsebog for Mellemklasser forfra til S. 33, 80—119. Toepfers Grammatik: Substantivers og Adjektivs Deklination og de regelmæssige Verber; Realafdelingen særkilt 1 Time (M. Møller, 3 Timer).

II Klasse: Samme Læsebog, S. 192—268. Samme Grammatik: Det Vigtigste af Formlæren; Holbechs og Petersens Materialier; Nr. 35—50. Realafdelingen 1 Time særskilt (M. Møller, 3 Timer).

III Klasse: Møllers og Nyborgs tydske Læsebog, S. 7—41; 91—97; 222—69; 293—306. Samme Grammatik: Formlæren. Samme Materialier: Nr. 33—44 (M. Møller, 3 Timer).

IV Klasse: Samme Læsebog og „Deutsche Klassiker“. Samme Grammatik. Realafdelingen 1 Time særskilt til Stil (M. Møller, 3 Timer).

Fransk.

I Klasse: Ahns prakt. Lærebog, 1ste Kursus Pag. 47—68 og 100—114. De danske Stykker ere nedskrevne som Stil. Arlauds Chrestomathie S. 1—22 (Andersen, 3 Timer).

II Klasse: Arlauds Chrestomathie: S. 110—200.

Pios Grammatik til de uregelmæssige Verber (M. Møller, 3 Timer).

III Klasse: Borrings *Études Littéraires*: Forfra til S. 62; 119—62. Samme Grammatik. (M. Møller, 2 Timer).

IV Klasse: Borrings *Études Littéraires*. Samme Grammatik. (M. Møller, 2 Timer).

V Klasse: Pios „*Lectures Françaises*“ og Alfred de Vignys „*Cinq-Mars*“. Samme Grammatik; en Stil ugentlig (M. Møller, 3 Timer).

VII Klasse: Merimée's „*Colomba*“. Af og til en let Stil (M. Møller, 1 Time).

Engelsk.

I Realklasse: Listovs engl. Læsebog, S. 1—25. Sammes Elementarbog, S. 1—22, skriftlig og mundtlig. Rosings Grammatik til S. 23 (Bischoff, 3 Timer).

II Realklasse: Listovs engl. Læsestykker, S. 1—98. Sammes Elementarbog, S. 27—45, og Stiløvelser, S. 1—14, begge mundtlig og skriftlig. Rosings Grammatik (Bischoff, 4 Timer).

III Realklasse: Listovs engl. Læsestykker, S. 85—155. Sammes Stiløvelser, S. 9—24, mundtlig og skriftlig. Rosings Grammatik (Bischoff, 3 Timer).

IV Realklasse: Listovs engl. Læsestykker, 2den Afd., S. 98—204; Listovs Udvalg af engelske Forfatteres Skrifter, 1ste Hefte, S. 1—102. Til Extemporallæsning er benyttet Goldsmith's *Vicar of Wakefield*. Rosings Formlære, Løkkes Ordføjningslære med Exempler. Et Par Gange hver Maaned skriftlige Stiløvelser paa Skolen (F. Møller, 3 Timer).

V Klasse: Listovs Udvalg af engl. Forfatteres Skrifter, S. 1—56. Sammes Elementarbog, S. 1—22,

mundtlig og skriftlig. Rosings Grammatik til de uregelmæssige Verber (Bischoff, 2 Timer).

VII Klasse (yngre Sæt): Marryat, Newton Forster; (ældre Sæt): Shakspeare's Macbeth (Bischoff, 2 Timer).

Religion.

(Adjunkt Ehlers.)

I Klasse: Balslevs Lærebog, 2det Hovedstykke. Assens' Bibelhistorie, 6te, 7de og 8de Afsnit af det gamle Testament og af det nye forfra indtil Jesu andet Ophold i Jerusalem. 7 Psalmer (2 Timer).

II Klasse: Balslevs Lærebog, 1ste, 3die, 4de og 5te Hovedstykke. Assens' Bibelhistorie, fra Jesu 2det Ophold i Jerusalem indtil 3die Afsnit (2 Timer).

III Klasse: Assens' Bibelhistorie, hele det nye Testament samt af det gamle 9de Afsnit (1 Time).

VII Klasse: Den augsburgske Konfession er gennemgaaet under Jævnførelse af den hellige Skrift og med kirkehistoriske Oplysninger. Pauli Brev til Galaterne er læst i Grundsproget, de fem første af de almindelige Breve i Oversættelse (1 Time).

Historie.

I Klasse: Efter Blochs Lærebog for Realskoler: Nordens Historie til Freden i Stettin 1570 (Lind, 2 Timer).

II Klasse: Efter samme Lærebog: Verdenshistorien fra 476 til 1660; Frankrigs og Englands Historie desuden til 1715 (Lind, 2 Timer).

III Klasse: Blochs Verdenshistorie fra Graccherne til 1799 (F. Møller, 3 Timer).

IV Realklasse: Allens Danmarks Historie og Kofods fragmentariske Verdenshistorie (F. Møller, 3 Timer).

IV st. Klasse: Fædrelandets Historie til 1784 efter Allens Lærebog (Gemzøe, 2 Timer).

V Klasse: Oldtidens Historie, de østevropæiske og asiatiske Staters Historie forfra, samt alle de evropæiske Staters (undtagen Nordens) Historie fra 1815 til 1850 efter Kofods Udtog (Gemzøe, 3 Timer).

VII Klasse: Verdenshistorien til 1850 efter Kofods Udtog (med nogle Overspringelser for de østevropæiske og asiatiske Landes Vedkommende). Fædrelandets Historie til 1850 efter Allens Lærebog (Gemzøe, 3 Timer).

Geografi.

(Koch, 2 Timer.)

I Klasse: Efter Velschows Geografi: Schweiz, Italien, Østrig, Tyrkiet, Grækenland og Asien til de indiske Øer.

II Klasse: Samme Bog: Tyrkiet, Grækenland, Asien, Afrika og Amerika til Nordpolarlandene.

III Klasse: Samme Bog: Danmark, Norge, Sverig, Tydskland, Afrika fra Algier, Amerika og Avstralien.

IV Klasse: Repeteret hele Geografien efter samme Bog.

Naturhistorie.

(Koch, 2 Timer.)

I Klasse: Efter Lützens store Bog: Pattedyrene, og Fuglene til Sangfuglene.

II Klasse: Samme Bog: Fuglene; efter Lützens lille Bog: Krybdyr, Padder og Fiske. Af Vaupells Botanik 1ste Afsnit.

III Klasse: Efter Lützens store Bog: Fuglene; efter den lille: Krybdyr, Padder, Fisk, Leddyr og Bløddyr.

IV Klasse: Repeteret Zoologien og Botanikken efter de samme Bøger.

Arithmetik og Regning.

I Klasse: Regning med Decimalbrøk og almindelig Brøk; Reguladetri (Hauschultz, 4 Timer).

II Klasse: Efter Hauschultz' Arithmetik: de fire Regningsarter. I praktisk Regning er indøvet: omvendt og sammensat Reguladetri, Gjennemsnitsregning, Delingsregning og Procentregning (Lind, 4 Timer).

III Klasse: Potens og Rod samt Ligninger af 1ste og 2den Grad med en og flere Ubekjendte efter Steens elem. Algebra (Hauschultz, 2 Timer).

IV Klasse: Til Examen opgives: Steens Algebra fra Nr. 10. Omtrent en ugentlig Time er anvendt til praktisk Regning (Lind, 3 Timer).

VII Klasse (yngre Sæt): Det hele Pensum efter Hauschultz' Arithmetik, Steens Algebra og Schjødtes Tillæg (Lind, 2 Timer).

VII Klasse (ældre Sæt): Det hele Pensum efter Steens elem. Algebra og Diktat (Hauschultz, 2 Timer).

Geometri.

I Klasse: Hovedformerne i Rummet efterviste paa Træfigurer; geometrisk Tegning (Hauschultz, 2 Timer).

II Klasse: Mundts Geometri Kap. 1—4 (Lind, 2 T.).

III Klasse: Mundts Geometri fra regulære Polygoner til Afsnittet om Lighedannedhed med Forbigaaelse af Kordeberegningen (Hauschultz, 2 Timer).

IV Klasse: Til Examen opgives Mundts Geometri fra Kap. 2, V (regulære Polygoner) og ud (Lind, 2 Timer).

VII Klasse (yngre Sæt): Det hele Pensum efter Mundts Geometri og Stereometri, samt J. Petersens Trigonometri (Lind, 2 Timer).

VII Klasse (ældre Sæt): Det hele Pensum efter Mundts Geometri og Stereometri samt J. Petersens Trigonometri (Hauschultz, 2 Timer).

Naturlære.

III Realklasse: Kraftens Sammensætning, Vægtstangen og de øvrige enkelte Maskiner, Tyngdepunktet, Ligevægt i Vædsker, Vægtfylde, Lufttrykket, Luftballonen, Faldet, Varmen med Forbigaaelse af Dampmaskinen, Magnetismen efter Holtens Naturlære (Hauschultz, 2 Timer).

IV Realklasse: Det hele Pensum efter Holtens Naturlære og Johnstrup: de chemiske Grundstoffer (Lind, 2 Timer).

V Klasse: Holtens Naturlære forfra til Faldet, samt Varmen, Magnetismen og Elektriciteten (Hauschultz, 3 Timer).

VII Klasse (yngre Sæt): Det hele Pensum efter Holtens Naturlære og Mundts Astronomi (Lind, 2 Timer).

VII Klasse (ældre Sæt): Det hele Pensum efter Holtens Naturlære og Mundts Grundtræk af Astronomien (Hauschultz, 3 Timer).

Tegning.

I geometrisk Tegning har III R. og IV R. havt 2 Timers Undervisning ugentlig, hvilke Timer ere blevne anvendte til forskellige plangeometriske Konstruktiouer, sluttede sig til det i Geometrien Lærte (Hauschultz). Ligeledes er der meddelt Undervisning i Frihaandstegning i 2 ugentlige Timer i I, II, III og IV R; ved Undervisningen er benyttet Helsteds Tegnehefter og Hetsch's store Fortegninger, samt for enkelte videre komne Elever fritstaaende Klodser og Vaser (Koch).

Gymnastik.

(la Cour.)

Skolen har havt 14 Gymnastiktimer ugentlig. Der er bleven gymnastiseret i 3 Partier. De gymnastiske

Øvelser ere blevne gennemgaaede med de forskjellige Partier paa følgende Maade:

Yngste Parti (1ste og 2den Kl., 6 Timer ugentlig): Forberedende Øvelser, Gang og Løb, Haandvægtøvelser, Klavren, Springen i Længden indtil 4 Alen, i Højden indtil $1\frac{1}{2}$ Alen, de letteste Spring af Voltigering, Trapez-Øvelser, Ligevægtøvelser, blandede Øvelser, Smidighedsøvelser og flere gymnastiske Lege, saasom: Springe Buk, Kraftprøver, Brydning, Boldspil o. fl.

Mellemste Parti (3die og 4de Kl., 5 Timer ugentlig): De samme Øvelser som yngste Parti. Springen i Længden er øvet indtil 5 Alen, i Højden indtil $1\frac{3}{4}$ Alen. Af Voltigering er gennemgaaet alle Spring. Desuden er der øvet Springen med Springstang, Hugning (Lection) og Exercits (Haandgreb paa Tælling). Af gymnastiske Lege er fornemmelig øvet Criquet-Spil.

Ældste Parti (5te og 7de Kl., 3 Timer ugentlig, desuden har 5te Kl. 1 Time ugentlig deltaget i Gymnastikundervisningen sammen med mellemste Parti): Alle gymnastiske Øvelser. Springen i Længden er øvet indtil 6 Alen, i Højden indtil 2 Alen. Hugning: Hele Lectionen, Forberedelse til Contra og Contrahugning. Exercits: Haandgreb og Ladningsgreb saavel paa Tælling som uden Tælling. Marche: De almindeligste Evolutioner.

Fremgangen har for alle Klassers Vedkommende været god.

Svømning.

I Svømmeundervisningen have alle Disciple deltaget paa enkelte Undtagelser nær, der have været fritagne ved Lægeattest. Af de 63 Disciple, der deltog i Svømmeundervisningen ved Svømmetidens Ophør forrige Sommer vare 54 Frisvømmere, af hvilke en stor Del havde aflagt Prøver i Dykning og Bjergning. For at være Frisvømmer

fordres, at der tilbagelægges en Strækning af 200 Alen i Reb uden Anstrængelse og svømmende paa Brystet.

Skydning.

I denne Øvelse have Disciplene af 7de, 5te og 4de Realklasse (ialt 16) deltaget. En Discipel af 7de Klasse har paa Grund af svagt Syn været fritagen.

Den af Skolen benyttede Skydebane har desværre fra Skydetidens Begyndelse f. A. været underkastet en Forandring, hvorved Banens Længde er bleven indskrænket fra 300 til 170 Alen.

Der har, siden Skydelisten forrige Aar blev indsendt til Skolen, været skudt ialt 12 Gange, de 10 Gange med Skytteforeningsriflen, de to Gange med Remington-Riffelen.

Skivernes Dimensioner og Inddeling have været som Skytteforeningernes Skiver.

Resultatet har været følgende:

Med Skytteforeningsriflen:

Antal Disciple.	Afstand. Alen.	Antal			Points.	
		Skud.	Points.	Træf- fere.	Total- sum.	Gjennem- snit.
6	50	90	141	81	222	2,47
9	100	247	313	207	520	2,11
11	170	360	460	285	745	2,07
Sum af Skud paa alle Afstande.		697	914	573	1487	2,13

Med Remington-Riffelen:

Antal Disciple.	Afstand. Alen.	Antal			Points.	
		Skud.	Points.	Træf- fere.	Total- sum.	Gjennem- snit.
16	50	56	88	49	137	2,43
15	75	33	51	31	82	2,48
13	100	31	40	26	66	2,13
10	150	25	29	21	50	2
4	170	12	18	11	29	2,42
Sum af Skud paa alle Afstande.		157	226	138	364	2,32

Skolens Præmieskydning fandt Sted Onsdagen den 17de September f. A. Der blev af hver Discipel skudt 5 Skud med Skytteforeningsriffel. Paa hver af Afstandene 170 og 100 Alen var der udsat 2 Præmier. Resultatet var for Præmietagernes Vedkommende følgende:

Præmietagernes Navne.	Afstand. Alen.	Points i 5 Skud.					Antal		Totalsum.	Præmier.
							Points.	Træffere.		
K. Fischer.	} 170	2	2	2	2	1	9	5	14	1ste Pr. paa 170 Alen: „Öhlen-schlægers Tragedier“ i 1 Bind.
N. H. Bang.	} „	2	2	1	2	1	8	5	13	
J. K. S. K. Thorbjørnsen.	} 100	2	2	2	2	3	11	5	16	1ste Pr. paa 100 Alen: „B. Bjørn-sons For-tællinger“ i 2 Bind.
V. Thornp.	} „	2	2	2	1	1	8	5	13	

Meddelelser om Forberedelsesskolen.

(Ved Bestyrerne: Overlærer F. Møller, Adj. Andersen og Adj. Ehlers.)

Forberedelsesskolen tæller for Tiden 48 Disciple, fordelt i 3 Klasser, af hvilke 2den og 3die svare til den lærde Skoles tidligere 1ste og 2den Kl. De to øverste Klasser ere etaarige, hvorimod den nederste Klasse er indrettet paa et toaarigt Kursus med to Afdelinger, og her optages Drengene i en Alder af 7, 8 eller 9 Aar. Denne sidste Klasse hører nødvendig med til Forberedelsesskolen, for at denne kan naa det Maal og opfylde de strængere Fordringer, Anordn. af 5te Avg. 1871 stiller ved Optagelsen i den lærde Skoles første Klasse. Hvis dette Maal skal naas ved jævnt fremadskridende Arbejde uden Overlæsselse af Disciplene i Forberedelsesskolens 2 øverste Klasser, er det absolut fornødent, at man paa et tidligere Trin — 7—9 Aars Alderen — vel ikke kræver mere Arbejde eller længere Skoletid af Børnene end forhen, men derimod har Opmærksomheden skarpt henvendt paa at indrette Undervisningen saaledes, at det kan blive et nogenlunde let Arbejde for den jævnt begavede Discipel at tilfredsstille de højere Klassers Fordringer. Vi lægge derfor aldeles ikke Vind paa nogen rask Fremgang i den første forberedende Klasse, men kun paa at bibringe Disciplene betydelig Sikkerhed i de første Elementer i den Forvisning, at det ogsaa her vil stadfæste sig, at „vel begyndt er halv fuldendt“. Det vilde derfor være meget ønskeligt, om Forældre, der paatænke at sætte deres Sønner i Randers lærde Skole, enten i en tidlig Alder anbringe dem i Forberedelsesskolen, eller, dersom de foretrække privat Undervisning, da paase, at deres Børn forberedes saaledes, at de ikke bebyrdes med at lære Ting, hvortil de endnu ikke ere modne, men derimod erhverve Sikkerhed i de første Elementer.

I November Maaned f. A. afgik ved Døden en af Skolens Medstiftere, den gamle nidkjære Skolemand, forhenværende Institutbestyrer H. C. Jacobsen.

Foruden Bestyrerne have i indeværende Skoleaar af den lærde Skoles Lærere Adjunkterne Koch, Lind og Gemzøe medvirket ved Undervisningen, i hvilken ogsaa forhenværende Adjunkt Boje og Underdegn Mygind deltog indtil Nytaar 1874. Da Hr. Jacobsens tiltagende Svagelighed gjorde det nødvendigt, at en Del af hans Timer og snart efter hans hele Virksomhed ved Skolen midlertidig besørgetes ved andre Kræfter, overtog Adj. Boje denne Del af Undervisningen. Efter Hr. Jacobsens Død overdroges hans Timer i Januar 1874 til Hr. Lærer L. Nielsen, der tillige overtog de Timer, som hidtil Adj. Boje og Underdegn Mygind havde besørget.

Undervisningsfagene ere for Tiden fordelte paa følgende Maade: F. Møller: Historie (III & I), Tegning (III), Skrivning (II). Koch: Naturhistorie (III & II). Andersen: Fransk (III), Regning (II), Geografi (I). Ehlers: Dansk (III & II), Religion (I). Lind: Regning (III). Gemzøe: Tydsk (III & II), Historie (II). Nielsen: Religion (III & II), Skrivning (III & I), Tegning (II), Dansk (I) og Regning (I). Sergent v. Pein Gymnastik og Musiklærer Ehlert Sang med hele Skolen.

Disciplene ere efter deres Hovedkarakterer for April ordnede saaledes:

III Klasse.

1. H. L. Schaumburg (F. afd. Kand. jur.). 2. A. E. Hjuler (F. afd. Boghandler). 3. E. S. Ehlers (F. Adjunkt). 4. J. Andersen (F. Adjunkt). 5. H. A. Martens (F. Gjæstgiver). 6. J. M. Møller (F. Overlærer). 7. E. K. Michaelsen (F. Konsul). 8. Ch. E. Dujardin (F. Kjøbmand). 9. F. E. Kleisdorff (F. Kjøbmand).

10. A. F. Tvenstrup (F. Guldsmed). 11. K. S. Olsen (F. Kjøbmand i Løgstør). 12. S. H. Philipson (F. Agent). 13. M. K. Kastrup (F. Proprietær, Kastrupgaard). 14. M. P. V. Kastrup (Broder til foregaaende).

II Klasse.

1. H. K. Jensen Hjuler (Pleiesøn af Enkefru Hjuler). 2. O. R. G. Blom (F. Justitsraad). 3. N. A. Langballe (F. Præst i Kristrup). 4. S. Caspersen (F. Handskefabrikant). 5. J. Bruhn (F. Kammerassessor). 6. E. Zaun (F. Bundtmager). 7. V. Pontoppidan (F. Sognepræst). 8. J. T. F. Honnens (F. Kammerjunker). 9. K. B. Hald (F. Landinspektør). 10. V. Thyssen (F. Kjøbmand). 11. N. J. Kjær (F. Prokurator). 12. F. E. Hoff (F. Kjøbmand). 13. A. H. Rottbøll (F. afd. Proprietær) optagen i Skolen Iste Maj d. A.

I Klasse b.

1. V. V. Martens (Broder til Nr. 5 i III Kl.). 2. N. L. Hassager (F. Mægler). 3. E. F. Buchwald (F. Godsejer). 4. R. Kidde (F. afd. Landinspektør). 5. V. E. Ishøy (F. Vinhandler og Klubvært). 6. V. Jacoby (F. Bundtmager). 7. K. J. Smith (F. Jærnstøber). 8. Th. Steenberg (F. Kjøbmand). 9. R. Kleisdorff (Broder til Nr. 9 i III Kl.). 10. H. P. Møller (F. Adjunkt). 11. E. V. Tvenstrup (Broder til Nr. 10 i III Kl.). 12. R. Thyssen (Broder til Nr. 10 i II Kl.). 13. H. V. Wies (F. Skræddermester). 14. K. G. Andersen (F. Bager).

I Klasse a.

1. K. Caspersen (Broder til Nr. 4 i II Kl.). 2. H. W. Langballe (Broder til Nr. 3 i II Kl.). 3. N. O. Hansen (F. Læge). 4. K. Metz (F. Kjøbmand). 5. M. L. Kleisdorff (Broder til Nr. 9 i III Kl. og Nr. 9 i II

- Kl.). 6. A. L. Ishøy (Broder til Nr. 5 i I Kl. b). 7. K. F. E. Hoff (Broder til Nr. 12 i II Kl.).
-

I. De af Skolens Beneficier, der bortgives af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, ere for indeværende Skoleaar tildelte følgende:

1. Fri Undervisning og højeste Stipendium (50 Rd.): N. H. Bang, J. S. Salling, V. Thorup og J. K. G. M. Meilbye.

2. Fri Undervisning og mellemste Stipendium (35 Rd.): J. K. S. K. Thorbjørnsen.

3. Fri Undervisning og laveste Stipendium (20 Rd.): A. Levinsen.

4. Fri Undervisning: P. K. V. Hansen, samt A. V. M. Whitte (tillige laveste Stipendium), J. S. F. Møller (tillige mellemste Stipendium), K. E. K. Møller, G. V. Bischoff, J. Andersen og P. E. Møller.

5. Undervisning mod nedsat (halv) Betaling: K. Caspersen, M. K. Petersen, K. M. Christensen (disse 3 tillige laveste Stipendium), H. P. Pontoppidan, M. F. C. Krøger, N. K. E. Jensen, I. Philipson og A. P. Brøndum.

6. Mellemste Stipendium, 35 Rd. (til Skolepenge): F. Jacobsen og G. E. K. Schaarup.

7. Det Blichfeldtke Legat, 45 Rd. 20 Sk.: E. K. F. Dyrhaage.

II. 1. Af Administrationen for de Brock-Bredalske Legater blev 1873 Stipendiet efter Fundatsens § 8 (30 Rd. 2 Sk.) tillagt H. N. Bang og J. K. G. M. Meilbye til lige Deling; hvorimod Stipendierne efter §§ 9—10 henlægges til dette Aar.

2. Som Flidsbelønning efter Legatets § 11 erholdt 1874 N. H. Bang Ingemanns historiske Romaner

(4 Dele, 1869—71), H. P. Høst Homérs Iliade og Odysseé, oversat af Wilster (2 Dele, 1865), V. Thorup Wessels samlede Digte, udg. af Levin 1862, J. K. G. M. Meilbye Bergs græsk-danske Ordbog, J. V. Høeberg Plougs samlede Digte, 4de Udg. 1868, M. K. Petersen Høstrups Sange og Digte, 1872, V. T. K. Blichert og O. B. Caspersen Oehlenschlägers lyriske Digte og Romancer ved Liebenberg, 1866, K. E. M. Honnens mythologisk Haandbog, udg. af Winther og Bloch 1872, G. V. Bischoff danske Skjemedigte, samlede og udg. af Winther 1872.

III. Det Nis Nissenske Legat, der bortgives af Skolens Lærerforsamling. Af det i Decbr. Termin 1873 til Raadighed staaende Rentebeløb, 534 Rd. 61 Sk., deltes den ene Femtedel, ved hvilken der ikke saa meget tages Hensyn til Trang som til Flid i Forening med god Opførsel, i en Portion paa 26 Rd. 89 Sk., der tillagdes J. Krarup, og 4 paa 20 Rd., som tillagdes H. P. Høst, K. E. Albeck, E. K. F. Dyrhauge og V. T. K. Blichert. Af de 4 Femtedele gaves 2 Portioner paa 50 Rd. til N. H. Bang og J. K. G. M. Meilbye, 2 paa 40 Rd. til J. S. Salling og J. K. S. K. Thorbjørnsen, 4 Portioner paa 30 Rd. til A. V. M. Whitte, V. Thorup, P. K. V. Hansen og J. S. F. Møller, 5 paa 20 Rd. til F. Jacobsen, K. Caspersen, G. E. K. Schaarup, M. K. Petersen og K. M. Christensen, 2 paa 13 Rd. 82 Sk. til G. V. Bischoff og I. Philipson.

Et Beløb paa 40 Rd., som var hjemfaldet ved K. A. Bruhns og E. A. J. Aschlunds Udgang af Skolen, deltes lige mellem Studenterne N. F. Filtenborg og V. D. Kjersgaard.

Af Renterne af det Estrupske Legat, som udgjør 750 Rd., ere 2 Rd. udbetalte for Tilsyn med Fundators Faders Monument (Fund. § 4) og 28 Rd. ere anvendte til Bibliothekets Forøgelse (Fund. § 5).

Skolens Indtægter og Udgifter i Finantsaaret 1873—74:

Indtægter:	⌘\$	β
Beholdning efter forrige Aars Regnskab . .	1243	54½
Tiende-Indtægter efter Fradrag af Skatter .	3580	27
Fra St. Mortens Kirke	120	„
Rente af Skolens Formue	40	„
Skolekontingenter	3282	72
Forskjellige ubestemte og ekstraordinære Indtægter	24	40
Tilskud fra den almindelige Skolefond . . .	10410	87
	18701	88½

Udgifter:	⌘\$	β
Lønninger til Skolens faste Lærere	11878	64
For Inspektion	100	„
Pedellens Løn	149	„
Godtgjørelse til Lærerne for Andel i Skolepengene	832	„
For Timeundervisning	742	84
Pensioner og Ventepenge	1136	„
Tilskud til Bibliotheket og videnskabelige Apparater foruden Bibliothekets egne Indtægter 58 Rd.	300	„
Bygningernes Vedligeholdelse	415	44
Inventariets Vedligeholdelse	104	11
	Lateris 15658	11

	₤	β
Transport	15658	11
Brændsel	515	32
Belysning	56	38
Skatter og Afgifter (kommunale)	149	72
Regnskabsføringen	300	„
Rengjøring	144	28
Porto, Protokoller, Skrivematerialier, Afskrivning	67	60
Programmer og Skolehøjtideligheder	106	36
Andre Udgifter	71	60
Til Øvelser i Riffelskydning	64	68
	<hr/>	<hr/>
	17134	21

Bibliotheket med tilhørende Samlinger har efter 3die Juni f. A. havt følgende Tilvæxt*):

Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie. 1873.

Aarsberetninger fra det kongelige Gehejmearkiv V, 3. 1873.

Aarsberetninger og Meddelelser om det store kongelige Bibliothek, II, 3. 1873.

I. Aasen. Norsk Ordbog med dansk Forklaring. Omarbejdet og forøget Udgave af en ældre Ordbog over det norske Folkesprog. Kristiania 1873.

Annaler for nordisk Oldkyndighed 1836—63.

H. d'Arrest. Undersøgelser over de nebuløse Stjerner i Henseende til deres spektralanalytiske Egenskaber (Universitetsprogr.) 1872.

Beckers Verdenshistorie, 19de B. H. 5—11.

A. P. Berggreen. Melodier til det af Roskilde Præstekonvent foreslaaede Tillæg til „Psalmebog til Kirke- og Hus-Andagt“, udsatte for fire Syngestemmer, for Orgel eller Pianoforte. 1873.

E. Bloch. Albrecht Dürer, Tydsklands største Kunstner. 1874.

*) Naar Trykkestedet er udeladt, menes Kjøbenhavn.

- Botanisk Tidsskrift*, red. af Kjærshou, 2den Række, II, 3—4—III, 2.
- G. Brandes.** Hovedstrømninger i det 19de Aarhundredes Litteratur. Reaktionen i Frankrig. 1874.
- Breve fra danske Krigsmænd, samlede af **C. F. Allen**. H. 3—4. 1873.
- C. F. Bricka** og **S. M. Gjellerup**. Den danske Adel i det 16de og 17de Aarhundrede. 1874, 1ste H.
- H. Brøchner**. Philosophiens Historie i Grundrids; I—II. 1873—74.
- Byron**. Udvalgte dramatiske Digte og Fortællinger. Overs. af E. Lembcke. H. 1—3. 1873.
- M. Tullii Ciceronis** accusationis in Verrem liber quartus. Udg. med en Indledning og Anmærkninger til Skolebrug af J. P. Bang. 1873.
- epistolæ. *Recognovit Dr. A. S. Wesenberg* Vol. I—II. Lips. 1872—73.
- Pave Clemens XIV's** Breve af 21. Juli 1773, hvorved Jesuiter-Ordenen udslettes og undertrykkes. Jubeludgave med tilføjede Oplysninger. 1873.
- A. Comenius's** Grundtanker om Opdragelsen og Undervisningen i hans *Didactica magna*. Ved H. Trier. 1874.
- H. Dahl**. Dansk Hjælpeordbog til Fredning af det hjemlige o. s. v. H. 2—4.
- Danske Magazin*. IV Række, 2det B. H. 4, 4de B. H. 1. 1873—74.
- Danske Mindesmærker*. II Række, H. 4—5. 1872.
- Den danske Rimkronike*, trykt ved Gotfred af Ghemen; i Kjøbenhavn 1495. Udg. i fotolitografisk Facsimile af Budtz & Müller & Co. og C. Ferslev & Co. 1873.
- Danske Samlinger*. II Række, 3die B. 1—3.
- Det kongelige danske *Videnskabernes Selskabs* filosofiske og historiske Afhandlinger, I—VII. 1823—45. V Række, I—III. 1852—69.
- Dictionnaire des antiquités Grecques et Romaines* d'après les textes et les monuments etc. par une société d'écrivains spéciaux etc. sous la direction des MM. Ch. Daremberg et E. Saglio. Paris 1873. fasc. 1—2.
- S. Fenger**. Benmarvens Udvikling. 1873 (Doktordisp.).
- Folketalender* for Danmark 1874.
- Folkethingets* Forhandlinger om Finantslovens Nægtelse i Dagene d. 14—17. Oktbr. 1873. Efter Rigsdagstidenden.

- M. Gjør og J. Johanssen.** Skematisk Fremstilling af Moduslæren i Latin og Græsk. Kristiania 1873.
- C. C. A. Gosch.** Udsigt over Danmarks zoologiske Literatur med en indledende Fremstilling af de videnskabelige Grundsætninger for Naturvidenskabens især Zoologiens Studium. 2den Afdeling H. 2. 1873.
- Grevens og Friherrens Komædie.** En dramatisk Satire fra Christian V's Tid. Udg. af S. Birket Smith. 2den Udg. 1874.
- J. u. W. Grimm.** Deutsches Wörterbuch, IV, 1, 6; IV, 2, 6—7; V, 12. Leipz. 1873—74.
- N. F. S. Grundtvig.** Kirkeaaet i Salmesang 1873.
- F. Handii Tursellinus** sev de particulis Latinis commentatio. Vol. IV. Lips. 1845.
- J. A. Hansen.** Vor Forfatnings-Historie 1848—66 H. 32.
- C. Hegermann-Lindencrone.** Om Krigsaaret 1864 og dets Indflydelse paa vort Hørvæsen. 1874.
- H. Hertz.** Dramatiske Værker, 18de B. 1873.
- M. Th. v. Heuglin.** Ornithologie Nordost-Afrika's. Lief. 36—41.
- H. Hofberg.** Svenskt biografiskt Handlexikon. Alfabetiskt ordnade lefnadsteckningar af Sveriges namnkunniga män och quinnor från reformationen till närvarande tid. Stockholm 1873, 1—2.
- N. Hoffmeyer.** Vejledning til Benyttelsen af det meteorologiske Instituts daglige Vejrmeddelelser med 12 lithograferede Vejrkaart. 1873.
- L. Holbergs** Epistler. Udg. med oplysende Anmærkninger af Chr. Bruun. 4de B. 1873.
- E. Holm.** Historisk Tidsskrift. IV Række, 4de B. 2det H. 1874.
- R. A. Holm.** Om avtomatiske Bevægelser hos Sindssyge. 1873 (Doktordisp.).
- C. C. Hornungs** Ungdoms- og Manddomsliv, fortalt af ham selv. Udg. ved F. Krebs. Med Portræt af C. C. Hornung. 1873.
- F. Hoegh-Guldbergs** Digte over bibelske Enner, der valgtes af J. Bloch. 1823 (foræret af Discipel A. Whitte).
- H. Hoffding.** Den engelske Philosophi i vor Tid. 1874.
- N. L. Hoyens** Skrifter ved J. L. Ussing. H. 3—4.
- H. Ibsen.** Kejser og Gallilæer. Et verdenshistorisk Skuespil. 2det Oplag. 1873.
- Indbydelsesskrift** fra Maribogadens Latin- og Realskole. Kristiania 1873 (foræret af Skolen).

- A. D. Jørgensen.* Den nordiske Kirkes Grundlæggelse og første Udvikling. 1874, 1.
- C. Jørgensen.* Historiske Oversigtstabeller. Udarbejdede til Skolebrug. 1873.
- R. Keyser.* Efterladte Skrifter. H. 1. Kristiania 1873.
- J. Lange.* Strejftog i Verdens-Kunstudstillingen i Wien 1873. 1874.
- A. C. Larsen.* Om det theologiske Fakultet. 1874.
- O. Lehmanns* efterladte Skrifter. Udg. af H. Hage og C. Ploug. I—III. 1872—73.
- F. Levison.* Bidrag til Læren om Fostervandet (Doktordisp.) 1873. *Literarisches Centralblatt* 1873, 22—52, 1874, 1—20.
- Samling af *Love og Anordninger* f. 1870—74, 4de H.
- Lovtidenden og Ministerialtidenden* for 1873.
- G. Lund.* Den oldnordiske Literatur. En kort Udsigt. 1873.
- Io. Nic. Madvigii* adversaria critica ad scriptores Græcos et Latinos. Vol. II. Emendationes Latinæ. 1873.
- J. Marquardt u. Th. Mommsen.* Handbuch der römischen Alterthümer. I. B. Römisches Staatsrecht v. Th. Mommsen. IV B. Römische Staatsverwaltung v. J. Marquardt, I. Leipz. 1871—73.
- H. Martensen.* Katholicisme og Protestantisme. Et Lejligheds-skrift. 1874.
- H. Matzen.* Grundloven og Folkets Selvstyrelse. 1873.
— Til Gjensvar. 1874.
- O. Møller.* Gudstjeneste i Skolen. 4 Foredrag for Lærere 1873.
— Politik og Kristendom, en lille Lejlighedsbetragtning. 1873.
- Nationaløkonomisk Tidsskrift*, Maanedsskrift for Samfundsspørgsmaal, Økonomi og Handel. B. I—III, 1—5. 1873—74.
- Neue Jahrbücher* f. Philologie u. Pädagogik. 1873.
- O. Nielsen.* Kjøbenhavns Diplomatarium, II, 2. 1873.
- R. Nielsen.* Om Betingelserne for en kraftig Villie. 6 Forelæsninger. 1874.
- Y. Nielsen.* Af Norges nyere Historie. Grev Sandels Statholderskab 1818—27. Kristiania 1873.
- Norges Melodier.* H. 1.
- Nordisk Konversationslexikon*, 2den Udg. H. 39—46.
- Nordisk Tidsskrift* for Filologi og Pædagogik, ny Række, I, 1—2. 1874.
- Fællesregister til nord. Tidsskrift for Filologi og Pædagogik, 1ste—10de Aargang. 1874.
- C. Nyrop.* Bidrag til den danske Industris Historie H. 5. 1873.
- Melodier af *Oehlenschläger* til Digte af forskellige Forfattere. Udg. med Accomp. af Pianoforte af A. P. Berggreen. 1857.

- Oversigt over det kongelige danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger 1872 Nr. 2, 1873 Nr. 1.
- Th. Overskou.* Den kongelige danske Skuepladses Historie fra dens Overdragelse til Staten i 1849 indtil 1874. 1873, H. 1—5.
- Fr. Paludan-Müller.* Ivar Lykkes Historie. 3die D. 1873.
- A. Paulsen.* Naturkræfterne, Lev. 7—9.
- A. Petermann.* Mittheilungen, 1873 VI—XII, 1874, I—V.
— Ergänzungsheft Nr. 35—36.
- J. Petersen.* Billeder af Livet i Oldtiden hos Grækerne og Romerne. 1874.
- Udvalgte Dialoger af *Platon*, bearbejdede til Skolebrug af F. V. Wiehe. H. 1—3. 1849—63.
- J. Plenge.* Nogle Træk af Livet i Kjøbenhavn for en Menneskealder siden. 1873.
- Revue des deux mondes.* 1873, 11—24, 1874, 1—9.
- H. Rordam.* Aktstykker og Breve, Tillæg til Universitets Historie. H. 5. 1874.
— Kjøbenhavns Universitets Historie fra 1588—1621. III, 2. 1874.
- C. H. Scharling.* Menneskehed og Kristendom i deres historiske Udvikling. En Fremstilling af Historiens Filosofi. I—II. 1872—74.
- J. C. Schjodte.* Naturhistorisk Tidsskrift, IIIde Række, 8de B. 3. 1873.
- K. Schmidt.* Dampmaskinens Historie. H. 6—7. Odense 1873.
- V. Schmidt.* Indledning til Syriens Historie i Oldtiden efter ikke bibelske Kilder. 1872 (Doktordisp.).
- C. E. Secher.* Danmark i ældre og nyere Tid. H. 8—27.
- Tre Dialoger af *Seneca*. Udg. og fortolkede til Skolebrug af M. C. Gertz. 1873.
- H. V. Skibsted.* Love og Expeditioner vedkommende Kirke- og Skolevæsen. B. 4 1873. Ny Række B. 1 1873.
- K. v. Spruner.* Hand-Atlas f. die Geschichte des Mittelalters u. der neueren Zeit, 3te Aufl. bearbeitet v. Th. Menke. Gotha, 9—10. 1873.
- Statistiske Meddelelser*, B. 10—11.
- Sammendrag af *statistiske* Oplysninger angaaende Kongeriget Danmark, Nr. 1—5. 1873.
- Statistisk Tabelværk.* III Række. B. 20—25. 1872—73.
- Statskalenderen* for 1874.
- A. Steen.* Integration af liniære Differentialligninger af anden Orden ved Hjælp af Kjødebrøker (Universitetsprogr.) 1873.

- H. Steen.* Problemet om Tro og Viden. En kritisk indledende Undersøgelse. 1873.
- Udvalg af *Tacitus's* Annaler til Skildring af romerske Tilstande under Tiber, Claudius og Nero, bearbejdet af G. S. Bricka og C. Thomsen. 1873.
- H. Taine.* Den engelske Literaturs Historie. Renaissancen i England. Overs. af H. S. Wodschoen. H. 1—5, 1873—74.
— Om Idealet i Kunsten, Forelæsninger. Paa Dansk ved N. K. 1874.
— Den italienske Kunsts Historie, Forelæsninger. Paa Dansk ved N. K. 1873.
- P. Terenti* comoediæ. Recensuit A. Fleckeisen. Lips. 1868—71. 6 Exemplarer til Skolebrug.
- Tidsskrift for Mathematik*, III. Række, 3die Aarg. 3—6, 4de Aargang, 1—2.
— for *Fysik og Kemi*. XII, 5—12, XIII, 1—4.
— for populære Fremstillinger af *Naturvidenskaben*, V, 3—6; 5te Række, I, 1.
- J. P. Trap.* Statistisk-topografisk Beskrivelse af Kongeriget Danmark, 2den Udg. H. 14—20.
— Atlas hertil ved Oberst E. Klingsey, II. 1.
- J. C. Tuxen.* Den danske og norske Sømagt fra de ældste Tider og til vore Dage. 1873—74. Lev. 1—8.
- J. L. Ussing.* Fra en Rejse, archæologiske Skildringer. 1873.
- O. Vaupell.* Den dansk-norske Hærs Historie. Lev. 25—32.
- G. Wennerberg.* Gluntarne, en samling duetter för Baryton og Bas med accompagnement af Piano. 1sta delen: Musik, 2dra delen: Ord. Köpenh. och Stockholm 1872.
- Fra Videnskabens Verden.* Almenfattelige Smaaskrifter af danske og norske Videnskabsmænd. H. 1—5. 1873—74.
- C. F. Wilckens.* Træk af Thorvaldsens Konstner- og Omgangsliv. 1874.
- C. Wilken.* Liv—Nydelse—Arbejde. Et samfundsfilosofisk Skrift. I—II (Liv—Nydelse). 1873.
- Fr. Winkel Horn.* Mennesket i den forhistoriske Tid. Lev. 8—11. Sagaen om *Völsungerne* oversat efter det Islandske af V. Uhlmann. 1873.
- N. Zahle.* Om den kvindelige Uddannelse her i Landet. Et Par Ord til Overvejelse. 1873.
- C. Ziegler.* Illustrationen zur Topographie des alten Rom. Mit

erläuterndem Text für Schulen herausgegeben. H. 1—2.
Stuttgart 1873—74.

Desuden har Bibliotheket fra Ministeriet modtaget de sædvanlige i Aarets Løb udgivne Examenlister m. m., Skoleprogrammer fra 27 danske, 10 norske (f. 1872) og 31 svenske Skoler og Undervisningsanstalter.

Den fysiske Samling er i Aarets Løb bleven forøget med følgende Gjenstande (fra Weitzmann i Hillerød):

- 1 Destillationsapparat af Glas med Stativ af Metal med Universalstilling.
- 1 dobbeltvirkende Brandsprøjte af Glas paa Stativ.
- 1 Telegrafapparat med Nøgler.
- 1 Gejslersk Lysrør.
- 1 Henlys Udlader.

Til Skriveundervisningen er anskaffet Bjerings engelske Forskrifter, 2 Sæt, opklæbete paa Pap.

Disciplenes Morskabsbibliothek har modtaget følgende Forøgelse i Aarets Løb:

Jonas Lie: Den fremsynte; *Richardt*: Det hellige Land; *Walter Scott*: Pigen ved Søen; *Brehm*: Fuglenes Liv; *Ewald*: Agathe og Mindre Fortællinger; *Marryat*: Kapergasten og Den fattige Jack; *Chr. Winther*: Eventyr fra fremmede Lande; Folkelæsning; 2 Bind af Fra alle Lande; Rundt paa Jorden for 1873; *Bauditz*: I ledige Timer, I og II.

Indtægterne have været:

	₰	β
Medlemsbidrag for første Halvaar	14	48
— — andet —	12	48
	<hr/>	
	27	„
	<hr/>	

Udgifterne have været:

	₤	β
Underbalance fra forrige Aar	1	91
Til Bøgers Anskaffelse	17	67
Til Bøgers Indbinding	7	72
	<hr/>	<hr/>
	27	38

I Aarets Løb ere følgende ministerielle Skrivelser an-
gaaende Prøverne, Undervisningen o. a. l. modtagne:

Skrivelse til en Rektor af 15de April 1873.

Efterat Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet i An-
ledning af et til samme indkommet Andragende fra en Rektor
om, at der til Lettelse for Disciplene ved 4de Klasses Hovedexa-
men maatte tages den Bestemmelse, at de ikke behøve at kunne
de Formler, som angaa Beregningen af retlinede og krumme Fla-
der samt Rumfang, udenad, har brevvet med Undervisningsin-
spektøren for de lærde Skoler, har Ministeriet tilbagemeldt, at
Formler, som ikke henhøre til Plangeometrien, men skulle an-
vendes i de skriftlige Opgaver i Regning, i Aar meddeles tillige-
med disse, og at for Fremtiden aftrykkes til almindelig Brug ved
Examina de af de nævnte Formler, for hvilke der kan blive Brug.

Skrivelse til en Rektor af 13de Juni 1873.

I Svar paa Hr. Rektorens Forespørgsel i behagelig Skrivelse
af 9de d. M., om en Privatist kan indstille sig til Skolens ny 4de
Klasses Aarsexamen, ikke for efter bestaaet Examen at optages i
Skolens 5te Klasse, men for at meddeles Testimonium, der sikrer
ham samme Rettigheder som bestaaet Realafgangsexamen af højere
Grad, skal Ministeriet herved tilbagemelde, at Skolens Forpligtel-
ser ligeoverfor Privatister ikke udstrække sig til Prøve i andre
Fag end dem, der ophøre enten for den sproglig-historiske eller
den mathematisk-naturvidenskabelige Retning, eller i det vistnok
meget sjældne Tilfælde, at en Privatist ved at have læst Græsk
og Naturlære samt at have Øvelse i geometrisk Tegning maatte

ville stille sig til Prøve i begge Retninger, da for de Fag, som afsluttes i begge Retninger. Den i Skrivelsen omhandlede Kandidat maa derfor indstille sig til almindelig Forberedelsesexamen ved Universitetet.

Cirkulære af 29de August 1873.

Til behagelig Efterretning og fornøden Iagttagelse meddeles herved Følgende:

Naar en Discipel i 4de Klasse i en af Landets offentlige lærde Skoler saavel som i de private Skoler, der have erholdt Tilladelse til at afholde Afgangsexamen for Studerende, med behørig Lægeattest, som i hvert enkelt Tilfælde bliver at indsende til Ministeriet, godtgjør Sygdomsforfald under 4de Klasses Hovedexamen, overlades det til Skolen ved en senere extraordinær Examen at afgjøre Opflyttelsesspørgsmaalet under Iagttagelse af de herfor gjældende Regler.

Denne Prøve bliver at afholde ved Skolen umiddelbart efter Skoleaarets Begyndelse og senest inden hvert Aars 14de September.

Indtræder Sygdommen efter Tilendebbringelsen af den skriftlige Prøve, censureres de af den Paagjældende ved denne leverede Udarbejdelser i Forbindelse med de øvrige, og han underkaster sig da alene den mundtlige Prøve.

Er Sygdommen indtraadt før den skriftlige Prøve, giver Skolen selv Opgaverne til den extraordinære Examen.

Ved den mundtlige Prøve, der afholdes ganske efter Reglerne for den ordinære Examen, have Bestyrerne af private Skoler forud at træffe fornøden Aftale med de Mænd, der ved Hovedexamen have af Ministeriet været opfordrede til at kontrollere denne, om Tiden for den extraordinære Examens Afholdelse.

For Privatisters Vedkommende bliver der at forholde paa samme Maade for de Fag, disse have at underkaste sig.

Bekjendtgjørelse af 29de August 1873.

Da det af forskjellige til Ministeriet indkomne Sager fremgaar, at der hersker Tvivl om Afholdelsen af Afgangsexamen for Studerende og den tilsvarende Adgangsexamen til Universitetet saavel som den samme forudgaaende præliminære Prøve ved Overgan-

gen fra Undervisningsplanen i Henhold til Bekjendtgjørelse af 13de Maj 1850 sammenholdt med Bekjendtgjørelse af 30te November 1864 til Undervisningsplanen efter Lov af 1ste April 1871, bringes herved til almindelig Kundskab:

at den præliminære Prøve vil for Privatister blive afholdt efter den gamle Form endnu i Sommeren 1874 og for dem, som samtidig ville underkaste sig denne og den endelige Prøve, i 1875, men at den ikke særlig kan tages i 1875 eller senere,

at Afgangsexamen og den tilsvarende Adgangsexamen til Universitetet vil ligeledes for Privatister blive afholdt sidste Gang efter den gamle Form i Sommeren 1875, og

at derefter alene eventuelt i Januar 1876 vil blive afholdt en extraordinær Examen i denne Form for dem, som med behørig Attest godtgjøre at have havt Sygdomsforfald om Sommeren.

Skrivelse til en Rektor af 22de August 1873,

hvorved Ministeriet tillader en Discipel, som har underkastet sig Realafgangsexamen af højere Grad, at deltage i Undervisningen i 5te og 6te Klasse paa den mathematisk-naturvidenskabelige Side, dog saaledes at det ikke tilstedes ham at indstille sig til Afgangsexamen ved Skolen.

Skrivelse til en Rektor af 22de August 1873.

Idet Ministeriet i Anledning af Hr. Rektorens Forespørgsel i behagelig Skrivelse af 30te Juni d. A. herved tilbagemelder, at den Privatist, der indstiller sig til 4de Klasses Hovedexamen paa den sproglig-historiske Side, ikke har at underkaste sig nogen Prøve i latinsk Stil, skal Ministeriet tilføje, at det forudsættes, at Skolerne under Prøven i Latin ved Afgangsexamen saavel ved Privatister som ved deres egne Disciple gennem mundtlige Spørgsmaal forsikre sig om, at Vedkommende have en saadan virkelig Kundskab om de grammatiske, navnlig ogsaa de syntaktiske Regler, at de kunne anvende dem paa bestemte Exempler og udtrykke Reglerne i Exempler.

Skrivelse til en Rektor af 22de August 1873.

I Forbindelse med sin Skrivelse af 13de d. M. om, at Discipel N. N. maa i 1874 indstille sig til Realafgangsexamen af højere Grad, skal Ministeriet herved i Anledning af det almindelige Spørgsmaal, om de lærde Skoler, som hidtil ikke have haft særskilte Realklasser, fremtidig kunne afholde Realafgangsexamen af højere Grad, herved melde, at dette Spørgsmaal maa, da denne Examen slutter sig saa nær til 4de Klasses Hovedexamen, og da den særlige Undervisning, Realdisciplene behøve, uden Vanskelighed lader sig ordne, besvares bekræftende.

Skrivelse til en fhv. Kollaborator af 22de Avgust 1873.

I Svar paa Hr. Kollaboratorens Forespørgsel i behagelig Skrivelse af 5te d. M. undlader Ministeriet ikke efter Brevvexling med Undervisningsinspektøren for de lærde Skoler herved at tilbagemelde, at den Privatist, som indstiller sig til Afgangsexamen for Studerende i sproglig-historisk Retning, og som tidligere har bestaaet Realafgangsexamen af højere Grad med 15 Points i de Fag, som for denne Retning afsluttes ved 4de Klasses Hovedexamen, er fritaget for paa ny at underkaste sig Prøve i disse Fag.

Hertil bør endnu føjes følg. Skr. fra Undervisningsinspektøren til Rektorerne ved de lærde Skoler:

Ved Overgangen fra forrige Skoleaar til det nu løbende ere vi rykkede et væsentligt Skridt frem i Gjennemførelsen af den Ordning af Undervisningen i de lærde Skoler, som grundlagdes ved Loven af 1ste April 1871 og den dertil knyttede Anordning af 5te Avgust 1871. Fjerde Klasses Examen er første Gang holdt i den Form, hvori den fremtidig skal holdes og betegne Afslutningen af den første Del af Skolekurset med fælles Latin- og Matematikundervisning for alle studerende Disciple, og den nye femte Klasse med et overvejende sproglig-historisk Kursus uden Matematik (i alle Skoler) og et overvejende matematisk-naturvidenskabeligt uden de gamle Sprog (foreløbig kun i nogle Skoler) er oprettet, det sidste Kursus denne Gang med et temmelig ringe

Antal Disciple. Medens der kan være og er nogen Meningsforskjellighed tilstede om Hensigtsmæssigheden af den nye Ordning i det Hele eller i enkelte Dele, forenes vi naturligvis alle i det Ønske, at se den gennemført paa bedste Maade og til størst mulig Nytte for Disciplenes aandelige Udvikling og Forberedelse til videre Studier, og vi have alle, De under Nødvendigheden af strax at handle selv og i Forening med Deres Medlærere, opkastet og stræbt at besvare ikke faa Spørgsmaal om Maaden at tage Undervisningen paa i de enkelte Fag under Hensyn til det Heles Sammenhæg. Forsaaavidt ikke alle de Spørgsmaal og Tvivl, som ved selve Udførelsen i Skolen af Lovens og Anordningens Forskrifter have rejst sig hos dem, ere fremkomne hos mig ved Overvejelse i Frastand, har jeg dog ved Samtaler under min Examensrejse ifjor og iaar havt Lejlighed til at lære dem at kjende, og i Anledning af indkomne Forespørgsler og Andragender til Ministeriet, der ere blevne mig forelagte, har jeg havt særlig Opfordring til at drøfte nogle af dem. Jeg følte derfor Trang og Forpligtelse til med Hensyn til nogle Punkter at forelægge samtlige Herrer Rektorer og gennem dem vedkommende Lærere min Betragtning i Sammenhæng og den Anskuelse, jeg har dannet mig, om hvad der bør stræbes efter, og om den Vej, man bør følge. Jeg havde ønsket og haabet at gjøre dette umiddelbart efter den i Juli afsluttede Examen, førend det nye Skoleaars Begyndelse og førend Arbejdet sattes igang i den nye femte Klasse, og jeg burde vel have havt Kraft til at overvinde de tildels hos mig selv liggende Hindringer, der ere traadte ivejen herfor og som det nu er unyttigt at dvæle ved; men vi føle vel alle, at vi befinde os paa et Punkt, paa hvilken i Løbet af ikke fuldt to Maaneder endnu Intet bør være slaaet fast, ikke engang for dette Aar, eller undraget fornyet Prøvelse og deraf muligvis følgende Ændring.

Naar jeg retter disse Linier til de Herrer Rektorer og ikke til samtlige Lærere, har dette sin Grund ikke blot deri, at de øvrige Lærere, hvorvel med Interesse for det Hele, dog med en vis Ret kunne betragte det, der angaar deres eget Fag, som egentlig og direkte sig vedkommende, medens Rektorerne nødvendigvis maa se paa det Hele og deri indordne de enkelte Fagovervejelser og i Tvivlstilfælde træffe Afgjørelsen, forsaaavidt Sagen ikke henskydes til Ministeriet, men tillige deri, at jeg, efter den Udvikling og Stilling, som det mathematisk-naturvidenskabelige Kursus nu har faaet i de to øverste Klasser, føler mig blottet for den tilstrækkelige Fagkundskab til at ytre mig om, hvad der særlig angaar

dets Gjennemførelse, og min hele Udtalelse derfor ikke paa samme Maade kan være rettet til de Lærere, der have de for dette Kursus særlige Fag i deres Haand, som til de øvrige. (At jeg ønsker at bidrage til, at Skoletilsynet indrettes saaledes; at det ogsaa omfatter disse Fag anderledes end hidtil, være her blot i Forbigaaende bemærket).

Jo mere der af de følgende Bemærkninger af den Grund maatte forekomme de Herrer Rektorer eller Lærere overflødig, fordi de allerede have sagt sig selv det samme, desto kjærere vil det være mig.

Undervisningen i Modersmaalet er udvidet til at omfatte Oldnordisk, der vel saaledes ikke optræder som et selvstændigt Fag, men dog atter ved alene indenfor det hele Fags Omraade at være Gjenstand for mundtlig Prøve og for sig at give en enkelt Karakter (lig Engelsk eller Naturlære), synes at hæves noget mere frem fra den beskednere Stilling og Begrænsning, som det dog uden tvivl har været Meningen at anvise det. Denne Forbindelse fremkalder nu Spørgsmaalet om det rette Forhold imellem de ikke ganske ensartede Elementer, der indbefattes under det fælles Fagnavn; der kan her baade vise sig Vanskelighed og begaaes Misgreb. Der er ingen Tvivl om, at Undervisningen i Modersmaalet, efterat den i de lavere Klasser for en meget stor Del er gaaet ud, ikke paa at lære Disciplene det Sprog, de allerede kjende og tale, men dog paa at vejlede og vænne dem til at bruge det rigtigt og konsekvent efter den uddannede, i Litteraturen og det offentlige Forretningssprog fastsatte Vedtægt, og forsaavidt har været grammatikalsk, i de øverste Klasser fornemmelig bør rettes paa Uddannelsen af Evnen til Tankefremstilling og paa denne Fremstillings passende og smagfulde Sprogform, at, med andre Ord, det logiske og ræsonnerende og det æsthetisk-stilistiske Element, derunder tillige indbefattet Vejledning til Bekjendtskab med Nationallitteraturen, maa være de væsentlige og aldeles overvejende, som de ogsaa hidtil have været det. Hos Læreren kræves, naar Sagen betragtes fra denne Side, vistnok et med almindelig grammatikalsk Dannelse og Overblik over Sprogets historiske Forudsætninger forbundet Bekjendtskab med Sprogbrugen og Takt for dens Iagttagelse; men det kan ingenlunde siges, at særlig grammatikalsk Interesse og nøjere historisk Indsigt i Sprogets ældre Skikkelser og i det egentlige Oldsprog ere nødvendige Hovedegenskaber hos ham; tvertimod maa den logiske og æsthetiske Dannelse og en vis Anskuelsens og Reflexionens

Fylde anses for at have meget større Betydning. Det vil nu meget let kunne blive Tilfældet, ikke blot at i Førstningen under Overgangen til den nye Form den Lærer, der ellers egner sig vel eller endog fortrinligt for Undervisningen i Modersmaalet og hidtil har drevet den med god Frugt, ikke er i Besiddelse af tilstrækkelig Kundskab i Oldnordisk for uden Frygt og med Held at optræde som Lærer deri, men ogsaa siden, at Vejledningen i Oldnordisk ikke ret ligger for den Lærer, der ellers har Kald til Undervisningen i Modersmaalet, eller af ham kan gives med Lyst og Dygtighed. Hvor nu Sligt viser sig, mener jeg, at man maa tage sig ivare for at gjøre Vold enten paa Læreren eller paa Faget til den ene eller til den anden Side og heller overdrage Vejledningen i Oldnordisk til en anden Lærer, som maatte være dygtig og villig til at paatage sig den, medens han savner eller ikke i synderlig Grad har de for den øvrige Undervisning i Modersmaalet væsentlige Egenskaber eller ikke kan overtage denne helt, fordi han behøves til andre Fag. Kun maa det da strængt paases, at en saadan Adskillelse ikke fører til en Udvidelse af Undervisningen i Oldnordisk over det Omfang, der kan tilkomme den indenfor det Hovedfags Grændser, til hvilket den er knyttet som Bibe-standdel, ligesom det, hvor den hele Undervisning bliver hos én Lærer, maa holdes fast for Øje, at Undervisningen i Modersmaalet i de højere Klasser ikke utilbørligen, saa at sige, grammatiseres og at Oldnordisk ikke unddrager Stiløvelserne og Beskæftigelsen med dansk Literatur den dem tilkommende Tid og Kraft. Dette er nemlig det næste Spørgsmaal, hvad der i Oldnordisk kan og skal udrettes, navnlig i Grammatik; thi for Textlæsningen er der i Anordningen sat et Minimum, der ikke i betydelig Grad kan overskrides, uden forsaavidt der ogsaa i andre Retninger og Fag kan gjøres mere, end der er foreskrevet. I Almindelighed maa jeg nu ret af Hjertet udtale, at jeg, skjøndt Philolog og Grammatiker, har en ikke ringe Frygt baade for altfor megen, især altfor mangfoldig Sprogundervisning i det Hele og dernæst for overflødig og overdreven Grammatik i Skolerne, især atter for mangfoldig Grammatik. Jeg maaler Grammatikens Omfang og Plads, naar Sprogenes Antal, med hvilke der skal gjøres Bekjendtskab, er givet; dels efter den Læsning i hvert Sprog og den Benyttelse deraf i Sammenhæng eller enkeltvis, der opnaaes i Skolen eller rimeligen kan ventes efter Udgangen af Skolen, dels efter hvert Sprogs hele Beskaffenhed og den deraf følgende større eller mindre Nødvendighed af et omfattende og fast grammatikalsk

Grundlag allerede for Læsning og Forstaaelse (og da endmere for Brug af det i Skrift og Tale, hvis saadan senere Brug kan forudsættes og komme i Betragtning som vigtig), hvorhos jeg tager et tilbørligt Hensyn til den Forstandsøvelse, der ligger i at tilegne sig i skarp Opfatning og præcist Udtryk Reglerne for Sprogformernes Anvendelse til at betegne Forestillingernes Opfatnings- og Forbindelsesform, altsaa aldeles væsentlig i at lære Sprogens Syntax, slet ikke i Formlæren. Men denne Øvelse maa fornemmelig foregaa og samle sig paa et Hovedled i Sprogundervisningen, der efter sin Skikkelse dertil er egnet og praktisk kræver Tilegnelsen af Reglerne for sikker Forstaaelses Skyld; en Gjentagelse paa forskellige Sprog giver ikke forholdsmæssigt nyt Udbytte, og desto mindre, jo oftere Gjentagelsen sker; hvor man kun kommer til Formlæren, falder denne Øvelse og Reflexion naturligvis bort. Adgangen til mere udstrakt Delagtighed i den nyere Kulturbevægelse maa af os, der høre til et lidet talrigt Folk, kjøbes med noget større Tilegnelse og Brug af fremmede Sprog, end af dem, hvis eget Sprog har en stor Udbredelse og indeslutter en meget omfattende alsidig Litteratur, og ved den nye Ordning af Undervisningen opfordres paa en Maade Disciplene, om end kun ved et Valg mellem Engelsk og Tydsk, til at lære tre nyere Sprog (som jo ogsaa tidligere skulde læres til Realafgangs-examen af højere Grad). Valget af Engelsk kan under de nu stedfindende Forhold og Stemninger anses for givet for saagodt-som alle; der indtræder altsaa allerede herved en ny Formlære i femte Klasse, omend en let. Ved Siden heraf tilføjes nu paa samme Punkt, just der, hvor i Skolerne med begge Kursus nogle Disciple fritages for de gamle Sprog for at samle Kræfterne til særlige Fag, Oldnordisk. Hvilken Værd der nu end fra et nordisk nationalt Standpunkt tillægges dette Sprog og den Litteratur, hvortil det aabner Adgang, som Minde og Ejendom i det hele, og hvilken Betydning det end har for historisk (grammatikalsk og etymologisk) Indsigt i vort Sprog og for Benyttelse af nordisk-historiske Kilder, er det dog klart, at Oldnordisk ikke, som de klassiske Sprog, fører det Individ, der søger almindelig Dannelse og Orientering i Kulturen i og for sig eller som Forudsætning for senere Fagstudier, hen til den europæiske Fælleskulturs alsidige Udspring, til Litteraturer, hvori de aandelige Opgaver i alle Retninger ere fremkomne og bearbejdede, alle Fremstillingsformer udviklede, til en Kulturverden, der overalt danner Grundlag og Forudsætning for den moderne og hvorfra utallige, idelig

om Sprogene mindende Traade af Forestillinger og Indretninger slynge sig ned til os, men, med Undtagelse af Eddasangene, næsten kun til en enkelt Fremstillingsform, Sagaen, med et historisk Indhold, der bevæger sig paa et (Hensyn taget til Folkenes Tal, Magt og Rolle i Verdensudviklingen) ringe, i Peripherien liggende Omraade. (De gamle Love overser jeg ikke.) Hverken Theolog eller Jurist (den nordiske Retshistoriker undtagen) eller Læge eller Mathematiker eller Naturforsker eller Philosoph eller Betragter af den store politiske Bevægelse vil i sit Fagstudium finde sig berørt af Minder herfra, den europæiske Litteratur- og Kulturhistoriker yderst lidet. Naar nu, just under Hensyn hertil, Kravet til hvad der i Skolen skal læses af oldnordiske Texter, er begrændset, som det er, og naar der slet ikke forlanges noget Kjendskab til den oldnordiske Ordføjningslære, fordi Tanken paa Brug i Skrift og Tale er udelukket og Forstaaelsen af den simple Sætningsbygning, der i hele Omridset, i Ord- og Sætningsfølge, stemmer overens med vort nuværende Sprogs letteste fortællende Skikkelse, ikke her kræver andet end ganske enkelte Bemærkninger (om en Præpositions eller et Verbums Styrelse o. s. v.), vilde det ganske vist være en aldeles ubillig og urimelig Bebyrdelse af Disciplene, hvis man for denne Læsnings Skyld og for den senere Benyttelses Skyld, der for det aldeles overvejende Antals Vedkommende kan ventes i det Enkelte af denne Sprogkundskab, vilde paalægge dem at lære den omfattende og vanskelige oldnordiske Formlære i betydelig Udstrækning og Detail. Man maa, i mine Tanker, indskrænke sig til at lade Disciplene lære de væsentlige Nominal- og Verbalparadigmer med almindelig Forklaring af Omlydsphænomenet (uden f. Ex. at medtage alle ved dettes Modifikation fremkommende Underarter af Verbalbøjning) og de vigtigste og hyppigste Pronominalformer og under Læsningen øve Disciplene i herefter at kjende Formerne efter deres Art (som denne eller hin Kasus i dette Tal, som denne Tid i dette Tal, denne Person og Maade) og, hvor deres Kundskab ikke er tilstrækkelig til at henføre Formen til den rigtige Stamme og Udgangsform (Nominativ, Nutid eller Infinitiv), give ham Oplysningen og lade ham mærke sig den. Hermed troer jeg, at Anordningens Fordring paa „Redegjørelse for de i Stykket forekommende Sprogformer“ maa anses for opfyldt. Forsaavidt der ikke benyttes en kortere Formlære (f. E. Iversens), men Dr. Wimmers, henleder jeg Opmærksomheden paa, hvad Forfatteren selv i Fortalen S. VII og VIII betegner som Gjenstand for den første Læs-

ning; thi ud over denne „første Læsnings“ Grændser (med omhyggelig Læren og Indprægen af de valgte Hovedparadigmer) bør man vist ikke gaa, idet Benyttelsen af Glossariet til Læsebogen eller Lærerens Hjælp maa tilføje det, der i Skolen i dette Tillæg til „Undervisningen i Modersmaalet“ videre behøves. Ved denne Behandling af Gjenstanden vil Opmærksomheden for den være vakt og den almindelige Forestilling om Forholdet imellem Oldsproget og det nyere Sprog have faaet tilstrækkeligt bestemt faktisk Grundlag. Herpaa maa saa den, der af særlig Interesse og ved særlige sproglige eller historiske Studier drives videre, selv bygge en fyldigere Kundskab.

Til disse Bemærkninger om det Oldnordiske vil jeg, inden jeg forlader Undervisningen i Modersmaalet, knytte to andre. Den første angaaer Opgaverne til danske Stile. Ligesom jeg overhovedet ikke er uden Frygt for, at den Sky for at lade den positive Religions Læresætninger behandle som Skolestof og Examensgjenstand for Disciple i en vis Alder, der har ført til en meget betydelig Indskrænkning af Religionsundervisningen i de lærde Skoler, om man end med Hensyn til det religiøse Sindelags Bevarelse og Fredning billiger den, dog tillige i den christelige og almindelige Ethik, som den behandlede og kunde behandles i Skolerne, har unddraget disse et Stof, der baade havde Betydning ved at aabne Øjet for Livet og fremkalde Eftertanke derover og som skærpede den rene Forstandsudvikling ved Begrebers systematiske Sammenstilling og Udvikling, ved Definitioner, Adskillelser, Sammenligninger og Begrænsninger af dem, saaledes nærer jeg nogen Bekymring for, at Udelukkelsen af dette Stof som positiv Undervisningsgjenstand ogsaa kan medføre en Udelukkelse deraf fra den Kreds, hvorfra danske Stilopgaver hentes. Nu er det min Overbevisning, at Forklaring, Udvikling, Sammenstilling og Adskillelse af sædelige Forestillinger, som Livets Begivenheder idelig fremkalde, selv for Disciplen, som han idelig hører anvendte og anvender ved Betragtning af Personer og Forhold, hører til det, som Disciplen, naar han faar nogen Vejledning og Anvisning dertil, magter bedst og hvori han bevæger sig med mere Selvstændighed og mere bruger egen Eftertanke end ved mange Opgaver, som jeg ellers ser brugte, f. E. æsthetiske og litteraturhistoriske Karakteristiker, ved hvilke næsten aldrig gives andet end det hele eller Brudstykker af, hvad der er gennemgaaet for Klassen, og at, naar man ikke benytter hin Kilde, Valget af virkelig „frie“ Opgaver vil være overordentlig indskrænket.

Jeg véd meget vel, at der fra enkelte Sider, hvorfra man nok forlanger disse „frie“ Opgaver, men klager, saasnt der stilles mindste Krav til egen Eftertanke og Reflexion over ikke-materielle Forhold, oftere er anket over Examensopgaver af den af mig her betegnede Art; men jeg for min Del opfordrer Lærerne i Modersmaalet til ikke at lade sig dette Stof slippe af Hænderne, men meget mere under dets Benyttelse og alvorlige, omhyggelige Behandling at lede Disciplene til Opmærksomhed for det sædvanlige Livs Forhold og vende deres Blik hen dertil og tilbage paa dem selv. Iøvrigt kunde jeg ønske, at Disciplene af og til fik en Opgave, der nærmede sig til Lighed med Forretningsstilen, idet der f. E. paalagdes dem at give en Indberetning til en Foresat om noget indtruffet og oplevet eller at skrive et Andragende om noget med Bevæggrunde eller deslige. Det er mærkeligt, hvor kejtet enkelte Studenter i Begyndelsen skille sig fra en Ansøgning, hvor lidet de vide i Formen at iagttage den almindelige Vedtægt, f. E. blot i Dateringens Anbringelse.

Jeg træffer — dette er den anden Bemærkning, jeg vil tilføje, — ikke ganske sjelden, naar jeg deltager i Bedømmelsen af Udarbejdelseerne i Modersmaalet, men hyppigere, naar jeg læser Oversættelserne fra Latin til Dansk, en vis Sjudskvornhed, der viser sig i Forsømmelse af at anbringe de nødvendige Skilletegn, som efter Relativsætningen, i Forvexlingen af „ville“ og „vilde“, hvor jeg enkelte Gange har maattet tvivle, om Kandidaten sikkert kjendte Forskjellen, i Udeladelsen af Intetkjønsmærket i Tillægsord („Foretagendet er vanskelig“) og deslige. Jeg haaber nu for det første, at alle Lærere, der have skriftlige Arbejder at gennemse, ville understøtte Lærerne i Dansk i at faa sligt udryddet nedenfra og det rigtige gjort til fast Vane, der holder sig overalt, ikke blot, ved særlig Omhu, i Stilarbejder. Men forsaavidt der tillige fremtræder en tankeløs Gjengivelse af en skjødesløs Udtale, der ikke underordnes og støttes af Regel og Analogi, da hænger det sammen med en Tilbøjelighed til magelig Formløshed, der ikke hører til det heldige i vor Tid hos vort Folk og vor Ungdom og som overalt maa modarbejdes. (Lige før Nedskrivningen af disse Linier læste jeg i et af vore gode Blade: „Det er ikke sandsynlig.“) Men Lærerne i Dansk ville virke med størst Kraft i denne Retning, naar de selv som Lærere, medens de agte de Grændser for Retskrivningsreformen, der ere antydede af Ministeriet, iøvrigt med Hensyn til den danske Sprogform, som Disciplene skulle indøves til at bruge rigtigt, holde sig til

den Formel, jeg ovenfor opstillede, og tage til Rettesnor „den i Litteraturen (i den hidtil foreliggende og som klassisk erkjendte, ikke i enkelte Specialskrifter) og i det offentlige Forretningssprog fastsatte Vedtægt“, med Undgaaelse (i Skolen og Undervisningen) af al individuel eller „folkelig“ Frihed, der for Disciplene let bliver til Skjødesløshed. Det hører f. Ex. efter min Mening slet ikke hjemme i Skolen, der i Sproget skal følge, ikke føre, at udelade Flertalsbetegnelsen i Verberne, saalænge vore bedste Forfattere i Almindelighed og navnlig Digterne aldeles overvejende adskille Tallene og denne Adskillelse fastholdes i alt, hvad der udgaar fra Regjering og Rigsdag, medens den daglige Tale vakler og ingenlunde har opgivet Flertalsformen. (Jeg er aldeles vis paa, at man i Sømands Mund lige saa ofte hører „vi sejle“ som „vi sejler“.) Jeg vil ikke tale om det forunderlige i, at enkelte, samtidigt med, at de (anderledes end jeg) beundre den ældre rigere Bøjning som i og for sig betegnende en fuldkommere Sprogform, udslette, hvad der endnu findes deraf. (Den latinske Stil ved sidste Examen overtjede mig om, at ikke ganske faa Kandidater ikke vare istand til at klare den grammatikalske Sammenhæng med den overmaade hyppige danske Form: „Kong Hiero, som vi vide, indbød ogsaa andre Digtere“ eller „det Hus, som I vide, (at) jeg ejer“, idet de ikke vovede at oversætte: „Hiero, quem scimus etiam alios poetas invitasse“, skjøndt de ellers viste, at de meget vel kjendte og anvendte den latinske Infinitivkonstruktion, men stræbte at omgaa Udtrykket og tildels derved faldt i Fejl; de vidste ikke, at der i Relativsætningen: „som indbød“, „som jeg ejer“, kan indskydes en styrende Sætning, uden at der derved sker nogen Forandring i Pronominets Forhold som Subjekt eller Objekt. Her er en virkelig Mangel paa den grammatikalske Indsigt i Modersmaalet, der bør fremkomme under Sammenligningen med fremmede Sprog og den derved fremkaldte Reflexion.)

Ved Svensk, der i Loven er medtaget under Undervisningen i Modersmaalet paa en noget besynderlig og i Lovbestemmelser aldeles usædvanlig Maade, er jeg overbevist om, at alt, hvad der behøves, og alt, hvad der kan gøres uden unyttigen og til Skade at adspredde Kræfter og Opmærksomhed, vil være gjort ved under nogle faa Timers Læsning at bringe Disciplene til selv at mærke, hvor let de forstaa Sproget, naar de (uden Regel og Abstraktion) mærke sig visse Overgange i Lyd („Sak“), visse Formafvigelser („Barn“ i Flertallet, „latom os“ i Imperativ) og enkelte afvigende

Ord („Anga“) eller Ordbetydninger („roa sig“, „rolig“), og derpaa at anvise dem en interessant Bog (der gjerne kan være forskjellig for de forskjellige) samt en kort Fortegnelse over afvigende Ord og Betydninger og, i Nødstilfælde, udfylde dennes Huller, naar der spørges. Hvor dette ikke er nok, kan man ganske rolig overlade Fremtiden at fremkalde den manglende Interesse og Lyst enten igjennem Bøger eller praktisk Berørelse med Svenske. At anvende Skoletid paa rækkevis og i større Omfang at lære afvigende Ord og Betydninger („Aska, Blixt“ o. s. v.) er at spille det, hvorpaa vi ingen Overflod have og hvormed vi maa holde godt Hus.

Fra Modersmaalet vender jeg mig til Latin. Her er ved Afgangsexamen den latinske Stil bortfalden. Ved Spørgsmaalet om, hvorvidt der herved er tabt noget, hvilket udentvivel flere imellem os tro, og da hvad, og hvorledes det kan og bør erstattes, antager jeg, at vi alle gaa ud fra den Erkjendelse, at der ikke længer i vore Dage er Tale om nogen selvstændig litterær Produktion eller mundtlig videnskabelig Meddelelse paa Latin, i hvilken Disciplene i de lærde Skoler ved de latinske Stiløvelser skulle sættes istand til at tage Del; hvad der heraf er tilbage, tilhører ene den klassiske Philologi som Specialvidenskab; der har i mange Aar kun været Spørgsmaal om Latinskrievning som Mittel og Øvelse til at forstaa Latin (— saaledes som jeg for min Del udtalte det 1838 i en liden Afhandling i Maanedsskrift for Litteratur, 10de Aargangs første Hefte). Naar vi overhovedet ville lære de gamle Sprog, maa vi lære dem paa en anden Maade end de nyere, med mere Abstraktion og Reflexion, fordi de baade grammatikalsk ere byggede anderledes og denne Bygning igjennem Litteraturen er mangfoldig stilistisk udformet, saa at Sætningsledenes Forbindelse, Ordstillingen og Sætningsforbindelsen og Sætningsstillingen er i høj Grad forskjellig fra vor, og fordi deres Ordforraad og Betydningernes Gruppering og Førgrening i de enkelte Ord, ligefra Partiklerne, og i de deraf sammensatte Talemaader og billedlige Udtryk svare til en ganske anden successiv Udvikling af Forestillingskredsen, saa at den Parallelisme, hvormed i de nyere Sprog i det hele og store Ordforraadet og Talemaaderne svare til hverandre og dække hverandre, aldeles forsvinder og under Oversættelsen en idelig Opløsning og Omfordeling maa finde Sted. Dette medfører nu først Nødvendigheden af en ikke ringe syntaktisk Kundskab (om de meget udviklede Bøjningsformers Betydning og Anvendelse), naar der skal opnaas en fast og sikker Færdighed i at forstaa og oversætte i grammatikalsk

Henseende, en Færdighed, der ikke pludselig standser eller snubler; jeg crindrer blot om de Fejl, som i sidste Examens Oversættelsesopgave Forvekslingen af *vir domi nobilis* med *vir domus (generis) nobilis* foranledigede. Det nægties naturligvis ikke hermed, at ogsaa i Latin (og Græsk) den forstandige og modne Læser, den kløgtige og begavede Discipel ved Hjælp af Sammenhængen ofte forstaar Meningen uden at kunne gjøre fuldstændig Rede for den grammatikalske Bygning, og at mangen finere Nuance i den grammatikalske Form (allermest da saadanne, hvori Sproget samtidig eller til forskjellige Tider tilsteder Afvigelse) kan blive ubemærket, uden at det skader Forstaaelsen af det hele, saa at Iagttagelsen deraf kun bliver af Interesse for Philologen; men man maa være varsom for ikke at udstrække dette for vidt og føle sig skuffet. Der kan opstaa meget slemme Misforstaaelser ved, for at tage et aldeles nærliggende og simpelt Exempel, at forveksle stetit, han standsede, stod stille, med stabat, han stod (var i staaende Stilling), og den egentlige Spidse i en Tanke kan gaa tabt ved ikke at kjende Betydningen af *Futurum exactum* i Udtryk som: *iam fuerit*, det vil snart have været, være forbi; og dog er her kun Tale om enkelte Former i og for sig uden nogen Forbindelse og Forvikling. Paa den anden Side hører der ikke ringe Vejledning, tildels igjennem omhyggelig Analyse og Begrænsning af Forestillinger, og ikke ringe Øvelse til for at Disciplen f. Ex. skal føle sig nogenlunde hjemme og sikker i Betydningen og Anvendelsen af de vigtigste og hyppigste Talemaader af *agere*, *ducere*, *ferre*, *gerere* eller klart holde fra hinanden saaledes beslægtede Udtryk som *habere gratiam*, *referre gratiam*, *agere gratias*, eller blot adskille *levis* og *facilis* eller forbinde de to Betydningssider i *altus*, høj og dyb, Opgaver, der i et langt mindre Antal og lettere Form møde os ved Bekjendtskabet med Fransk og overhovedet de romanske Sprog. Men baade den syntaktiske Undervisning og den lexikalsk-phraseologiske Iagttagelse og Indøvelse bringe, rigtig drevne og ledede, ved Siden af Kundskaben i Sproget, en Løn i den Forstandsøvelse, der ligger deri foruden at de lette Arbejdet i andre Sprog enten mere i Almindelighed eller i det Enkelte. (Adskillelsen af *le parfait défini* og *l'imparfait* er naturligvis givet med Adskillelsen imellem Perfektum og Imperfektum i Latin.) Særlig er Arbejdet i Latin for en stor Del ogsaa gjort for Græsk, uagtet det maa tilføjes, at just Umuligheden af at kunne gjentage det ligesaa fyldigt paa Græsk selv, hvilket naturligvis vilde forudsætte en langt mere omfattende

Læsning af *Texter*, giver *Disciplenes Kundskab* i *Græsk* en langt ringere *Selvstændighed* og *Sikkerhed*. Naar nu til at befæste denne syntaktiske *Undervisning* og denne *Tilegnelse* af *lexikalsk-phraselogisk Kundskab*, uagtet *Øjemedet* kun er *Forstaaelse* af *Latin*, dog forlanges en *Øvelse* i at skrive *Latin*, da gaar man derved ud fra, at de syntaktiske *Reglers Tilegnelse* først bliver ret klar og sikker, naar *Disciplen* kan udføre dem paa givne *Exempler* og, hvad der er af stor *Betydning*, ikke blot dette, men, hvor der ikke er opgivet *Exempler* paa en bestemt *Regel*, men i *Almindelighed* noget til at *oversætte* paa *Latin*, kan finde, hvilken *Udtryksform* og hvilken *Regel* der skal anvendes, og bevæge sig i denne *Anvendelse* med ikke altfor stor *Langsomhed* igjennem en *Række* af forskellige *Tilfælde* (en *Stil*), en *Øvelse*, ved hvis *Gjentagelse*, naar *forresten Agtpaagivenheden* kan holdes *vaagen*, naturligvis *Reglerne* ikke blot klares i *Opfattelse*, men ogsaa *indpræntes* i *Hukommelsen*. Det samme gjør sig da ogsaa *gjældende* med *Hensyn* til *Ordbetydninger* og *Talemaader*, idet *overhovedet Disciplen* vænnes til at *tilegne* sig *Sprogstoffet*, ogsaa det, der ikke forekommer i de *Stilopgaver*, han *gjenarbejder*, som noget, han frit skal kunne *fremtage* og *bruge*. Denne *Betragtning* maa jeg nu for min *Del* tillægge en saadan *Berettigelse* og *Vægt*, at jeg ikke tror, at nogen *Indøvelse* igjennem *Stil*, d. e. *Oversættelse* paa *Latin* (*skriftlig* eller *mundtlig*, af hvilke to *Øvelsesformer* den *skriftlige* giver *Disciplen* mest *Ro* og kræver mest *Selvstændighed*, den *mundtlige* gaar hurtigere og giver *Lejlighed* til *Berigtigelse* i rette *Øjeblik* og med stærkest *Indtryk*) kan undværes uden at baade *Kundskaben* i *Latin* bliver *utilbørlig løs* og *usikker* og den med *Undervisningen* *forbundne Forstaudsøvelse* i en *betydelig Grad* *foringes*. Men hermed er ikke sagt, at vi ikke maaske under *Indflydelsen* af en *Tradition*, der havde sit *Udspring* fra en anden *Betydning* af *Færdigheden* i at skrive og tale *Latin* udenfor og udover *Skolen*, end denne *Færdighed* nu har, kunne have ladet *Stiløvelsen* beholde en større *Udstrækning* og tillagt den en anden *Stilling*, end den havde *Krav* paa, især i *Forhold* til *Udstrækningen* af den *Læsning* af *Forfattere*, der baade skal føre til *Bekjendtskab* med *Oldtiden* og *levere* det *Sprogforraad* i *Ord* og *Talemaader*, som paa *engang* *betinger* videre *Læsning* og skal anvendes ved *Stilskrivningen*. Vi bør i det ringeste med god *Villie* og godt *Mod* forsøge, om det ikke er saa, og om ikke det, der er *nødvendigt*, ogsaa nu kan ske, og det der falder bort, fuldt erstattes, hvorved det heller ikke bør

glenmes, hvor vanskeligt det i en Række Aar har været at faa Disciplene i øverste Klasse til at anvende alvorlig Flid og Opmærksomhed paa Stiløvelserne. Loven har vel kun udtrykkelig ophævet Stilprøven ved Examen uden at indskrænke Skolernes Frihed med Hensyn til de Øvelser, ved hvilke de ville fremme og befæste Sprogkundskaben; men selv om man ikke ved at bibeholde latinsk Stilskrivning i de to Klasser, til hvilke den særlige Forberedelse til Afgangsexamen i den ene eller anden af de to Retninger er henlagt, maatte komme i et betænkeligt Forhold til Lovens Mening, er det klart, dels at der ikke vil være Tid dertil, naar baade den kursoriske Læsning skal have et større Omfang og mere Tid og Kraft anvendes paa skriftlige Øvelser i at oversætte fra Latin til Dansk, dels at Flertallet af Disciplene, naar Examensprøven er bortfalden, endnu mindre ville yde noget alvorligt Arbejde. Derimod er det visselig hverken forment eller noget, der bør undlades, hvor der under Forfatterlæsningen eller ved den skriftlige Oversættelse paa Dansk viser sig Uklarhed og Usikkerhed i syntaktiske Regler, baade at foretage mundtlig Indøvelse af dem ved at oversætte Exempler fra Dansk og at lade enkelte nedskrive, helst i Forbindelse med den kursoriske Læsning. Al egentlig Stilskrivning maa indskrænkes til de Klasser, i hvilke Anordningen af 5te August 1871 har anerkjendt Berettigelsen og Nødvendigheden af denne Øvelse; og dermed er da tillige givet Maalet for Fordringen, der skal søges opfyldt. Stilskrivningen maa gaa ud paa en fast Tilegnelse og Indøvelse af Formlæren, med Udclukkelse af sjeldne og græske Former, og af de syntaktiske Hovedregler, som maa være gjen-nemgaaede og lærte i 4de Klasse og nedenfor for Skribentlæsnin-gens Skyld, der allerede rykker frem til Cicero og Livius, altsaa omtrent hvad der i de to sidste Udgaver af min Grammatik er trykt med stor Tryk, dog saaledes at endda enkelte Ting i andet Afsnits Cap. 3, især i Tillæget, flere i Cap. 9 og tredie Afsnit maa forbigaa eller tages lempeligt, hvad Anvendelsen i Stil an-gaar; thi læres og benyttes ved Forfatterne maa langt mere end det her antydede. Det vilde saaledes ikke blot ikke kunne falde mig ind i en Stil paa dette Standpunkt at kræve benyttet en Udtryksform som den i § 392 omhandlede eller endog blot som den i § 336, men jeg vilde endog i mange Tilfælde, hvor § 377 skulde komme til Anvendelse, i Opgaven, især i en Examensop-gave, udtrykkelig angive dette („under heftig Modstand“ ud-trykkes ved Participium af repugnare og deslige), medens jeg

derimod vel vilde i lette Exempler indøve, omend ikke i en Examenstil forlange brugt Anmærkningen ved § 370. Jeg har praktisk søgt at udtrykke den mig foresvævende Begrændsning (ogsaa hvad hele Indholdets Beskaffenhed og Sætningers og Perioders Simpelted angaar) dels ved en ved Halvaarsexamen i Januar d. A. i et Par Skoler i fjerde Klasse brugt og for aldeles passende erkjendt Stilopgave, dels ved den, som gaves ved fjerde Klasses Hovedexamen i Juni Maaned. Den sidste, som jeg iforvejen havde meddelt Metropolitanskolens Rektor, der slet intet fandt at bemærke ved den, er, saavidt jeg har erfaret, bleven anset for billig og vel beregnet paa baade flersidigt at prøve Disciplene og ikke at overvælde eller forknytte dem, og jeg fandt ved de Skoler, jeg besøgte, Resultatet i det hele saa godt, som jeg havde ventet det, medens det i et Par Privatskoler skal have været ringere. Hvad der et Par Steder, hvor der var flere Examinander, stølte mig (— thi ved et meget ringe Antal gjør Tilfældet sig jo stærkt gjældende —), var Usikkerhed i den ligefremme Forbindelse af Objekt og Hensynsobjekt, injicere alicui timorem, og i Behandlingen af det simple hypothetiske Udtryk: „Marius vilde glimre mere i Historien, hvis han havde levet kortere“ (— thi Reglen herom er let og fuldkommen fattelig for den Alder, Disciplene ere i, —), hvorhos den paa nogle Steder oftere forekommende forkerte Form splendiderit undrede mig, da Disciplene, hvem splendere var opgivet, slet ingen Anledning havde til at tænke paa et af do afledet Verbum og, da de ikke kjendte et 3die Conjugations Verbum splendo, nødvendig burde holde paa splendeo med regelmæssigt Perfektum. Egentlig burde vel heller ikke, naar Verbet var bragt i Erindring, den hele Stamme (splendor, splendidus) og Analogien (eo—or—idus, timeo, timor, timidus) have været ganske ubekjendt. Ved en enkelt Skole (Horsens) bemærkede jeg med Fornøjelse, at de Fejl, der ellers paa bestemte Punkter af Opgaven forekom hos enkelte eller flere Disciple, saagodtsom slet ikke fandtes (heller ikke Ubekjendtskab med Taladverbiet quinquies). Kun een Regel, hvorimod jeg vistnok havde ventet fejlet af en hel Del („vi vide, hvor store Bedrifter han udførte“, scimus“, quantas res gesserit, ikke gereret, efter § 337), var erindret og anvendt af et mindre Antal, end jeg havde ventet. I at opgive latinske Ord have nogle Lærere troet, at jeg var gaaet for vidt og havde ydet formegen Hjælp. Men under Hensyn til Anordningens billige Bestemmelse, at Stilopgaven skal holde sig „indenfor det almindeligste Ordforraad“ og til den Tilfældighed, der kan

gjøre sig gjældende i et Ords eller Talemaades hyppigere eller sjældnere Forekomst og deraf følgende Tilegnelse i en Skole i de lavere Klasser, har jeg, da jeg vel veed, hvor forknyttende og forvirrende Savnet af et Ord kan virke paa Disciplen, heller givet for meget end for lidt. Iøvrigt opfordrer jeg visselig nu, som stedse, Lærerne til fra neden af ikke blot at lade Ord og almindelige Talemaader læres udenad og huskes, men til at supplere og afrunde det, der forekommer hos de læste Forfattere, hvilket altid er temmelig tilfældigt, ved hvad der mødes i Læsebogen, i Grammatiken (i Formlæren og i de syntaktiske Exempler) og i en velberegnet Ordsamling for Begynderc. Jeg veed ikke, om man kan læse et Pensum, som det, der kræves til Udgangen af fjerde Klasse, uden at træffe paa Ord som saxum eller lignum; men de bør ikke være blevne Disciplen ubekjendte; men ikke alt, hvad han kjender, naar det nævnes, kan forlanges husket ved en Stilopgave. Paa det, omend ikke meget omfattende, saa dog saa vidt muligt faste Grundlag af grammatisk (og til en vis ringere Grad phraseologisk) Indøvelse (ikke blot Læren), der er tilvejebragt ved Stilskrivningen indtil og med fjerde Klasse bliver det da Opgaven at bygge videre uden denne specielle Form i 5te og 6te Klasse, for der at give Latinundervisningen den fornødne Fasthed og Grundighed.*) Dette maa nu dels ske ved Repetition af Syntaxen (og Betydningsbemærkningerne i Formlæren, f. Ex. om Distributiver) og fortsat Læsning af speciellere, hidtil opsatte Partier af Syntaxen, der maa anvendes under Forfatterlæsningen og ved de skriftlige Øvelser i at oversætte fra Latin (Versionen) og præcist indskærpes, hvor der standses eller fejles af Ubekjendtskab, f. Ex. hvor Disciplen ikke kan finde paa den rigtige Oversættelse af: nec constabat (nesciebat), quid facerent (§ 311 Aum. 2) eller af Vendingen: ut, si licuisset, ipse venturus fuerit (§ 336) eller viser, at han ikke sikkert kjender og mærker sig Brugen af reperias i Betydningen „man vil finde“ (§ 325). Det er hverken nok, at Disciplenes Oversættelse rettes med en omtrentlig og svæ-

*) Det er vistnok en uheldig Omstændighed og en Inconsequens, at der for Privatister, der følge den sproglig-historiske Retning, ikke er foreskrevet Udarbejdelsen af en latinsk Stil ved den foreløbige Prøve; men jeg har selv til Ministeriet maattet udtale, at jeg ikke i Loven eller Anordningen fandt nogen Hjemmel til at paalægge dem en saadan Udarbejdelse, og iøvrigt givet den Anvisning, der er optagen i Ministeriets nylig herom udgaaede Rundskrivelse. Derimod maa Skolerne naturligvis kræve Stilen, som hele fjerde Klassen Examen, af Privatister, der ville optages i 5te Klasse.

vende Antydning af Reglen (— thi derved læres og beholdes Intet —) eller at Paragraph og Anmærkning nævnes; den maa forlanges lært. Enkelte Gange maa en Bemærkning, der ikke findes i den afkortede Lærebog, tages med fra den udførligere Fremstilling og derfra gives bestemt og præcist (som om *tribus illis diebus*, der forekom i dette Aars Version, Lat. Gr. 3. Udg. § 276 Anm. 5). Ganske særlig Vægt maa der lægges paa den skriftlige Oversættelse (Versionen), der hidtil i Skolerne af Mangel paa Tid stod temmelig i Skygge ved Siden af Stilen. Der maa her baade ses paa nøjagtig grammatikalsk og lexikalsk Opfatning i smaat som i det større (f. E. i ikke at forveksle en Omstændighedsapposition, *Seius adolescens mortuus est*, med en Benævnelse, en i dette Aars Version nogle Gange indløben Fejl, i at give *necessarius* som et videre Begreb, „nærforbunden, nærstaaende“, end *propinquus*, specielt „beslægtet, paarørende“), og paa Evne til at gengive den ejendommelige latinske grammatikalske Form eller Talemaade med den naturlige og sædvanlige danske (f. Ex. *urbe, capta*, naar Erobreren er Subjekt i Hovedsætningen, ved „efterat have taget“) og til at opløse og omsætte, men uden Forvanskning og Udeladelse og kun saavidt den danske Form kræver det, mere indviklede latinske Vendinger (som den i Lat. Gr. § 392 omhandlede*) og Perioder (som den livianske, der er anført § 420, vel ogsaa en af den i 3die Udg. § 476 c Anm. omhandlede Form) og endelig paa et efterhaanden voxende Bekjendtskab med Ord og Talemaader, hvortil da ogsaa den kursoriske Læsning maa yde stadige Bidrag. Denne kursoriske Læsning maa overhovedet som hurtigere og mere omfattende iøvrigt træde i nært Forhold til Versionsøvelserne. Disciplen maa under den, uden altfor tidlig ved hvert Ord og Sætning at tages under Armen og uden at forstyrres af en altfor ilsom, smaatpillende og vaklende Rettelse, vænnes til at hjælpe sig selv frem, men der maa afsluttes med en rigtig og dansk Oversættelse, og der maa mærkes, bestemt indpræges og gjentages det vundne nye Sprogstof (Ord og Talemaader). Det er væsentlig Friheden for Lektielæren og Repetition, der skal adskille den kursoriske Læsning fra den statariske; thi de til Forstaaelse af Indholdet nødvendige Realoplysninger maa, omend i al Korthed, ogsaa gives ved den kursoriske Læsning. Versionsopgaverne maa, naar de udgjøre den hele skriftlige Prøve, uden-

*) Wessel: „De mange Yndigheder, som den maa være blind, der ej kan se hos Dem“ (*quas qui in te non videt, cæcus sit necesse est*).

tvivl, ogsaa for at gjøre Bedømmelsen sikkrere, blive noget længere end hidtil (— allerede den iaar givne var det lidt, men tillige let —) og Bedømmelsen mere nøjeregnende end hidtil. Baade ved denne Prøve og ved den mundtlige Examination i et ikke læst Stykke vil Forsømmelsen af den kursoriske Læsning, der jo ved Privatister slet ikke kan kontrolleres og ved Skolerne kun lidet, straffes. Det vil altid have nogen Vanskelighed at afgjøre, hvilket lexikalsk Stof der tør forudsættes bekjendt og forlanges; i dette Aars Version burde ergastulum have været opgivet, nomen deferre kunde vel kræves; i ethvert Tilfælde er der Ord og Talemaader, der maa kræves, omend det befalede Pensum kan være læst uden at de deri forekomme, som *caducus*, *decropitus*, *dégener*, *legare*, *rationem reddere*, heredem instituere. Man maa her tillige saavidt muligt benytte den gjensidige Understøttelse, som Latin og Fransk yde hinanden (*caduc*, *décrépit*, *dégénére*, *leguer*). Ved den mundtlige Examen er det naturligvis uforment, naar der viser sig eller af Oversættelsen maa formodes Usikkerhed, at fordre den grammatikalske Regel angivet og anvendt i et til Oversættelse paa Latin opgivet let Exempel. (*Libri digni sunt, qui legantur, quos legamus, digni erant, qui legerentur.**)

Hvad de nyere Sprog angaar, vil det, overensstemmende med den allerede iaar gjorte Erfaring, vise sig, at i det ringeste i den nærmeste Tid i de øverste Klasser Engelsk næsten uden Undtagelse vælges istedenfor Tydsk. Desto vigtigere er det at sørge for, at der i de fire nederste Klasser læres saa meget Tydsk, at Litteraturen virkelig derved er tilgængelig, og kan der gjøres noget for at nære Færdigheden ved god Privatlektur i de to sidste Skoleaar, bør det gjøres. Den tyske Litteratur er engang, naar de skandinaviske undtages, den os ved geografisk Forbindelse, ved Sprogslægtskab og ved historiske Forhold nærmeste, og den er i sig selv, hvilke Mangler der end kunne klæbe ved den tyske Dannelselse, den i sin Retning og Omfang uivervirksomme (ogsaa ved den stærke Oversættelsesvirksomhed), og det vil være til stor Skade for vor strængere Videnskabelighed, hvis dens Benyttelse bliver de Studerende besværlig og uvant. Det er ikke ved at afspærre

*) Jeg kan ikke forlade Latinen uden at henlede Opmærksomheden paa den Skjodesløshed, hvormed enkelte Disciple vænne sig til at forveksle det mest Elementære, f. Ex, idelig at oversætte *hic* ved *den*, *is* ved *denne* og endmere at blande *hic* og *ibi* o. s. v. og derved ofte forstyrre hele Meningen i et Sted. Slikt maa nedendra udryddes ved aldrig at lades ubemærket eller taales.

os her, at vi blive bedre istand til at vogte vor Folkelighed og til at søge Bod for tydsk Uret.

Med Hensyn til Fransk frygter jeg for, at der hos enkelte Lærere har indsneget sig nogen Misforstaaelse, som om dette Sprog's Stilling var væsentlig forandret og en langt betydeligere Rolle tildelt det end tidligere derved, at Undervisningen deri fortsættes i de to sidste Skoleaar og at der er tilføjet en Stilprøve ved Afgangsexamen. Den første Ferandring indeholder en Tilbagevenden til den ældre Indretning, der facultativt ogsaa er sket for det Tydskes Vedkommende, men ved Fransk er funden nødvendiggere, fordi der begyndes sildigere derpaa og det ligger os fjernere. Den franske Stil er, som det vil erindres, kommen ind i Loven ved et af mig i Landstinget stillet Ændringsforslag, fremgaaet af Bekymring for Virkningen af Afskaffelsen af den latinske Stil til at svække Sprogundervisningen i det hele og af Ønsket om, at Disciplen i det ringeste i ét Sprog maatte opnaa og prøves i Evnen til en, omend meget indskrænket, aktiv Behandling af Sproget og erhverve den dertil fornødne præcise og sikre Besiddelse. Allerede den i sig selv meget uheldige Omstændighed, at Stilen (ved en Uagtsomhed) kun er foreskrevet for Disciplene af den sproglig-historiske Retning, medens Undervisningen i Fransk ellers er fælles, viser noksom, at man ikke maa søge formeget i denne Tilføjelse eller ved Bedømmelsen i Fransk lægge for stor Vægt paa Stilen, da derved vilde opstaa en Ubillighed mod den ene Række af Disciple. (Iøvrigt fattes, som jeg først nu bemærker, i Bekjendtgjørelsen af 9de August 1870 en Regel om Sammenlægningen af Karakteren for den skriftlige og mundtlige Prøve i dette Tilfælde.) Hensynet til denne skriftlige Prøve har udentvivl i Forening med det i ethvert Tilfælde større Arbejde, der igjennem Skolen er anvendt paa Fransk end paa Engelsk og Oldnordisk, medvirket til, at Karakteren i Fransk (ikke efter nogen Bestemmelse i Anordningen, men efter ministeriel Bekjendtgjørelse) regnes dobbelt, ligesom i Græsk og Historic. Naturligvis ønskes der lært saameget, som i den Sprog tildelte Tid kan læres, og saa godt (lige fra Udtalen af), som det kan ske, og det vil være glædeligt, om der kan lægges en Grundvold, der, medens den strax aabner nogenlunde sikker Adgang til den prosaiske Litteratur, tillige kan gjøre det lettere ved senere Øvelse at skaffe sig Færdighed i mundtlig og skriftlig Benyttelse af Sproget. Skolen vil ikke med den Kraft, der kan anvendes paa dette Fag, kunne bringe Disciplene nær hen til dette

Maal, og et Hoved- eller Centralfag kan det franske Sprog med sin vor Folkelighed fjernere, fra romersk-katholsk Grundlag udgaade, af Rhetorik gennemtrængte Litteratur ikke blive, en Litteratur, der hos os uidentvilt tilbyder mere for den, der lægger sig efter den mathematisk-naturvidenskabelige Retning, end for den, der følger den anden (Theologerne og for største Delen Juristerne). Hvad der ventes opnaaet i fransk Stil, har Anordningen antydet med Forsigtighed, idet den ikke blot siger, at Opgaven skal være let, men at den „kun skal være anlagt paa at prøve Sikkerheden i Formerne og i de syntaktiske Hovedregler“. Vægten maa altsaa aldeles overvejende lægges paa Færdigheden i at forstaa og oversætte Fransk, der kræves af alle Disciplene. Stilskrivningen, hvori jeg antager, at alle de i Fællesskab underviste Disciple bør deltage, omend ikke alle skulle aflægge Prøve, maa uidentvilt, idet den benytter den indtil fjerde Klasse i Latin erhvervede Øvelse i skriftlig Anvendelse af syntaktiske Regler overhovedet og hvad der fra Latin i visse Enkeltheder, f. Ex. med Hensyn til Perfektum og Imperfektum, med Hensyn til Hensigtsætningernes Betegnelse o. s. v., specielt kan overføres, og idet den holder sig til muligst korte og præcist udtrykte Regler, udenfor Formlæren indskrænke sig til Artiklens Anvendelse, til Sætningsdelenes Overensstemmelse (syntaxis concordantiæ efter den gamle latinske Benævnelse), til det væsentligste af Tidens og Maaders Anvendelse (endda med Begrænsning for Subjunktivens Vedkommende), Reglerne for Participiernes Bøjning og det væsentligste af Læren om de og å ved Navneord og ved Infinitiv, til Nøgtelserne og Ordstillingen, overalt omgaaende mange finere Detailbestemmelser og Specialiteter, og paa Anvendelsen af en rig Phraseologi med udsøgte Vendinger maa aldeles gives Afkald. Man maa navnlig i de to første Aar med stor Forsigtighed prøve sig frem, hvorvidt man med Sikkerhed kan komme, og vente, at den første Examensopgave vil blive affattet med samme Forsigtighed efter nogle foreløbige Iagttagelser (f. Ex. ved den nærmeste Hjalvaarsprøve før Afgangsexamen i 1875).

Om Historien skal jeg alene bemærke, at for den Rundskrivelse, der under 5te April d. A. er udgaaet fra Ministeriet, men som i Hovedpunktet kun udtaler en Mening, ikke en Forskrift, bærer jeg væsentlig Ansvar i Forening med en anset Historiker, der tillige har ikke faa Aars Erfaring som Lærer i Historie i en privat lærd Skole. Vanskeligheden ved en Lærebogs Indretning, der baade skal kunne bruges i 3die og 4de

Klasse og i 5te og 6te, i de sidste med tidligere forbigaaede Tilføjelser, overser jeg forresten ikke. Hvad der i de to sidste Klassers Kursus, foruden ikke mange enkelte Fakta, især synes mig at maatte komme til, er Opklaringen af Indretninger og Forhold (politiske, som Lehnsvæsenet, og kirkelige, som Munkeordenerne), samt kulturhistoriske og litterærhistoriske Bemærkninger (saasom de almindeligste Angivelser om Poesiens og overhovedet Litteraturens Begyndelse og Udvikling i Frankrig, Tydskland, Italien og England i Forbindelse med Sprogenes Udvikling). Naar der i Cirkulæret lægges Vægt paa det chronologiske Net, hvori Historien skal fastholdes, og af hin Historiker unegtelig derved især er tænkt paa Regentfølgen og de dermed forbundne Aarstal som Mærkepunkter, er jeg slet ikke af den Mening (og heller ikke han), at ubetydelige Regenter skulle læres blot for Rækkens og Dødsaaernes Skyld, og jeg er for min Del ved Examen aldeles tilfreds, naar ogsaa en betydeligere Regent fastholdes chronologisk ved Aarstallene for Begivenheder; jeg henstiller til Lærerne, ad hvilken Vej de bedst tro at faa Fastheden tilvejebragt; at jeg ikke kræver saare talrige Punkter, at jeg meget let lader mig tilfredsstille, naar blot Begivenhedernes Orden fastholdes og i fjernere Tider større Afsnit, i nyere kortere betegnes ved et mærkeligt Aar, vide Lærerne af Erfaring; de ville meget sjelden have hørt mig kræve flere Aarstal, langt oftere, at jeg betegnede forlangte Aarstal som saadanne, hvorom efter min Mening neppc burde spørges, allermest hvor de blot mærkede enkelte Led i en sammenhængende Række indenfor givne Grændser. Men jeg tror, at Tal forbundne med en Rækkefølge af Personer let beholdes i Hukommelsen.

Endelig dog ogsaa et Ord, der vedkommer Lærerne i Matematik. Jeg beder dem ret at lægge Mærke til, hvorvidt det matematiske Kursus indtil og i fjerde Klasse med tilfredsstillende Sikkerhed kan gennemføres med Flertallet af Disciplene i alle Dele. I Matematikens Afslutning for Flertallet af Disciple (i Skolerne med blot sproglig-historisk Kursus, for alle) med 4de Klasse i en Alder af 16 Aar eller ikke meget derover, medens dog Kurset har beholdt den Udstrækning det har, med Afsnit, der kræve en ikke ganske ringe Abstraktion, ligger et af de betænkelige Punkter i den nye Ordning.

Hermed være disse Bemærkninger sluttede og henstillede til mine Herrer Rektors og deres Medlæreres Overvejelse. De have destomere denne Karakter af Henstillinger, som Alder, Syn,

Stemninger og Interesser gjøre det saare tvivlsomt for mig, om jeg, naar i 1875 Afgangsexamen skal holdes i sin nye Skikkelse og altsaa det nye Kursus, om hvis Indretning i visse Stykker disse Bemærkninger dreje sig, første Gang er gennemført, vil staa i mit nuværende Forhold til Skolerne, selv om min øvrige Gjerning ikke er afbrudt, saameget mere som jeg hverken har skjult for mig selv eller ladet uomtalt for Ministeriet, at Grundlaget for Undervisningsinspektørens Virksomhed ved den nye Ordning er væsentlig forandret.

Med Højagtelse og Hengivenhed forbliver jeg de Herrers

ærbødigste

J. N. Madvig.

Kjøbenhavn d. 29de September 1873.

Skolens Afgangsprøver og Hovedprøver i Aaret 1874.

Skriftlige og ikke offentlige Prøver.

Mandagen den 15de Juni.

- Kl. 8-12. VII Latinsk Version. E. M. G. A. IV Dansk Stil. B. L.
- 4-8. VII Arithmetik. E. M. IV Geometri. B. K.

Tirsdagen den 16de Juni.

- Kl. 8-12. VII Dansk Stil, fri Opg. L. K. M. A. IV Arithmetik. G. G. H. G.
- 4-8. VII Latinsk Stil. E. B. IV st. Lat. Stil. } M. K.
IV R. Tydsk Stil. }

Onsdagen den 17de Juni.

- Kl. 8-12. VII Geometri. G. E. G. G. Kl. 4-8. VII Dansk Stil,
bund. Opg. A. E.
-

Torsdagen den 2den Juli.

- Kl. 8. Dansk Stil: V G. III A. II M. I FM.
- 2. V Fransk Stil, III st. lat. Stil, III R. Tydsk Stil K.
- 2. II Tavleregning } L. H. A.
- 3½. I Tavleregning }

Fredagen den 3die Juli.

- Kl. 8. V Latinsk Version E. 2. III Arithmetik H. A. L.

Lordagen den 4de Juli.

- Kl. 9. Prøve over ny indmeldte Disciple. M. K. A. H. B. E. G.
-

Mundtlige og offentlige Prøver.¹⁾*Mandagen den 6te Juli.*

Kl. 8. VII b. ²⁾ Græsk. FM. W.	Kl. 8. V. Oldnordisk. A. G. E.
- 12. VII a. Latin. G. W.	- 9. III. Geometri. A. L. H.
- 5. IV. Historie. FM. G.	- 11. II. Tydsk. K. B. M.
- 8. I. Tydsk. K. B. M. ³⁾	- 2. III. Naturhistorie. E. L. K.
	- 4. II. Geometri. K. H. L.

Tirsdagen den 7de Juli.

Kl. 8. VII b. Latin. G. W.	Kl. 8. V. Engelsk. FM. (M.) B.
- 12. VII a. Historie. L. G.	- 10. III. Geografi. A. B. K.
- 5. IV. Fransk. (W.) A. M.	- 2. II. Religion. FM. B. E.
- 9. I. Fransk. M. K. A. ³⁾	- 5. II. Arithmetik. K. H. L.

Onsdagen den 8de Juli.

Kl. 8. VII b. Historie. L. G.	Kl. 8. V. Fransk. (W.) A. M.
- 12. VII a. Græsk. FM. W.	- 12. IV st. Latin. G. A.
- 5. IV. Tydsk. (FM.) B. M.	- 5. IV st. Græsk. (W.) G. A.
- 8. I. Religion. FM. B. E. ³⁾	- 7. II. Geografi. A. G. K.

Torsdagen den 9de Juli.

Kl. 8. IV R. Engelsk. (M.) B. FM.	Kl. 8. IV. Naturhistorie. (E.) L. K.
- 12. VII. Hebraisk. W. H. E.	- 11. V. Historie. (FM.) L. G.
- 2. VII b. Arithmetik. L. H.	- 2. III. Historie. W. G. FM.
- 5. VII a. Arithmetik. H. L.	- 5. II. Naturhistorie. E. B. K.

Fredagen den 10de Juli.

Kl. 8. VII b. Geometri. L. H.	Kl. 8. IV. Geografi. (W.) FM. K.
- 12. VII a. Geometri. H. L.	- 12. V. Latin. (W.) A. G.
- 4. IV. Arithmetik. H. L.	- 2. III. Religion. M. B. E.
- 11. I. Geografi. FM. E. K. ³⁾	- 4. II. Fransk. K. A. M.

Lørdagen den 11te Juli.

Kl. 8. IV. Geometri. H. L.	Kl. 8. V. Græsk. (W.) FM. G.
- 12. VII b. Naturlære. L. H.	- 9. III. Fransk. W. A. M.
- 2. IV R. Naturlære. H. L.	- 11. I. Latin. W. G. A.
- 5. VII a. Naturlære. H. L.	- 4. III. Tydsk. B. G. M.
	- 6. I. Naturhistorie. B. E. K.

1) Undervisningsinspektøren er Censor i Latin og Historie i VII og IV, samt i Fransk eller Tydsk i IV, Examenkommissæreren, Prof. Steen i Matematik og Naturlære i VII og IV; sidst betegnede Lærer er Examinator, Læreren i Faget.

2) VII b: Albeck, Börner-Schilden, Elmquist, Thorbjørnson, Whitte, VII a: Bang, Dyrhaug, Fischer, Høst, Krarup og Salling.

3) Examenlokalet er midterste Klasse mod Vest.

Mandagen den 13de Juli.

Kl. 8. V. Naturlære.	} K.L.	Kl. 8. III. Latin. W. A. FM.
- 9. III(R.M.) Naturlære.		
- 9. III R. Engelsk.	} FM. M. B.	- 12. II. Latin. W. G. FM.
- 10. II R. Engelsk.		- 2. II. Historie. W. B. L.
- 11. I R. Engelsk.		- 4. I. Historie. B. G. L.
- 2. I. Arithmetik. K. A. H.		

Onsdagen den 15de Juli Kl. 9 bekendtgjøres Udfaldet af de afholdte Prøver, hvorefter Ferien tager sin Begyndelse.

Mandagen den 17de August Kl. 8 prøves de nye Disciple, som tidligere have været forhindrede i at indstille sig til Prøve. Samme Dags Eftermiddag Kl. 2 møde alle Disciplene for at begynde det nye Skoleaar.

Til at overvære Skolens mundtlige Prøver samt Of-fentliggjørelsen af Udfaldet indbydes Disciplenes Forældre og Værger samt Enhver, der har Interesse for Skolens Virksomhed.

Randers lærde Skole, den 26de Maj 1874.

H. K. Whitte.